

הישיבה המאתיים-ושלושים-ושש של הכנסת השביעית

יום שני, י"א כסלו תשל"ב (29 נובמבר 1971)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

- היו"ר ר. ברקת:**
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- מזכיר הכנסת ח. ליאור:**
ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי על שולחן הכנסת הונחו לקריאה ראשונה, מטעם הממ"שלה: א. חוק לתיקון פקודת המשטרה, תשל"ב-1971; ב. חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר, תשל"ב-1971; ג. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות), תשל"ב-1971.
- לקריאה שנייה ושלישית:** חוק ההגבלים העסקיים (תיקון מס' 3), תשל"ב-1971 - שחזר מוועדת הכלכלה.
- לדיון מוקדם:** א. חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 6), תשל"ב-1971 - הצעת חבר-הכנסת י. ה. קלינגר; הופר; ב. חוק יסוד: הכנסת (תיקון); חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב] (תיקון), תשל"ב-1971 - הצעת חבר-הכנסת מ. אביזור.

ב. שאלות ותשובות

היו"ר ר. ברקת:
הכנסת תעבור לסעיף א' של סדר-היום: שאלות ותשובות.

2. סייגים לשימוש בקרקע חקלאית

חבר-הכנסת מ. וילנר שאל את שר החקלאות ביום כ"ה בסיון תשל"א (18 ביוני 1971):

ב"הארץ" מ-10 במאי 1971 התפרסמה ידיעה הבאה: "משרד החקלאות החל לאחרונה בפעילות נמרצת נגד חקלאים המחזירים את אדמותיהם לאחרים (הכוונה לחוכרים ערביים). הפעילות נעשית בעקבות תופעה שלפיה נוהגים חברי מושב יהודים להעביר את אדמותיהם, שקיבלו בתנאי חכירה סמליים, לחוכרי-משנה ערביים."

עבר תודש והידיעה לא הוכחשה על-ידי שר החקלאות. לכן הנני מקבל אותה כעובדה ושואל:

- האם מוכן השר לבטל את צעדיו הג"ל חסו-תרים את מגילת העצמאות של מדינת ישראל, בה נאמר: "מדינת ישראל... תקיים שוויון-זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין..."?
- האם מוכן כבוד השר לזוהם הכנסת תיקונים בחוק ההתיישבות החקלאית, באופן שתמנע מראש כל אפשרות של נישול על בסיס לאומי ושל מניעת חכירת-משנה על בסיס לאומי?

שר-החקלאות ח. גנתי:

לשאלה 1: האיסור לגבי שימוש חורג בקרקע בחוק ההתיישבות החקלאית מתייחס לכלל אזרחי המדינה ולא לגבי אזרחים אלה או אחרים, כפי שטוען חבר הכנסת הנכבד.

לשאלה 2: לכן אין צורך בתיקון החוק למטרה זו.

1. שימור השדות במתחם הטבע

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר החקלאות ביום כ' בסיון תשל"א (13 ביוני 1971):

בימי חג השבועות ירדו כ-100,000 איש לסביבת אגם הכנרת. רבבות נסעו לעין-גדי (בכביש החדש לאורך ים-המלח). כתוצאה מנהירה המונית זו אל הטבע ובהעדר מיתקנים לשירותים היו גילויים מצערים של הרס הטבע, הגברת הליכלוך, העדר סדר וגרימת נזקים שונים לסביבה ותופעות שליליות מבהינה חינוכית.

באמצעות הרגישות ליציאת האוכלוסין לחיק הטבע מקובל לצייד את הסביבה במקומות לקליטת אשפה, חנוונים די הצורך ושירותים אחרים חיוניים.

בקשר למה שאירע בחג אבקש להשיביני:

- האם הידיעות הג"ל הובאו לתשומת-לבו של כבוד השר, ואם כן - מה אמת בהן?
- מה בדעת הממשלה לעשות לשימור השירותים למטיילים לאתרי הטבע בארץ?

שר-החקלאות ח. גנתי:

- ביקור של קהל רב המונה עשרות אלפים תוך מספר ימים בשמורות טבע מעורר בעיות לא קטנות. אמצעי הנקיון וכן מספר הפקחים העומד לרשות הקהל אינם מספיקים במקרים כאלה. הבעיה היא בעיקרה תקציבית.

בשתי שמורות הטבע הגדולות - עין-גדי ותל-דן - הוחל בגבייה של דמי כניסה והמצב ישפר בהרבה את השירותים והנקיון בשמורות הטבע הנ"ל. יחד עם זאת

5. הספקת מים לכרמיאל ולגוש עציון

חבר-הכנסת י. גולן שאל את שר החקלאות ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):
אבקש לדעת:

- א. מה היתה הסיבה שבימי 19—20 ביוני 1971 נותרו כ-4000 תושבים ללא מים בכרמיאל?
- ב. מה היא הסיבה של חוסר הספקת המים באזור גוש עציון ומה יש לעשות כדי למנוע הישנות מצב זה?
- ג. האם יהיה גוש עציון תלוי בהספקת מים מחברון גם בעתיד?

שר-החקלאות ת. גבתי:

לשאלה א: סיבת המחסור במים שאירעה בחודש יוני בכרמיאל מקורה בתקלה במערכת החשמל ובשביתות עובדי חברת החשמל שאירעו באותה תקופה.
 לשאלות ב-ג: ראה תשובתי שניתנה זה עתה לשאלתה של חבר-הכנסת בנימין שחור באותו עניין.

6. נחונים על שמורות הטבע

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החקלאות ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

נוכח קשיים שהתעוררו לאחרונה באחזקת שמורות הטבע בעין-גדי ותל-דן אבקש לדעת:

1. מה מספר שמורות הטבע הקיימות בארץ?
2. לאילו מהן גובים דמי כניסה למבקרים?
3. מה הסכום שהוצא השנה על-ידי הממשלה לטיפול בשמורות אלה?
4. מה המספר הכולל של מבקרים בשמורות הללו בשנה?

שר-החקלאות ת. גבתי:

1. שמורות טבע מוכרזות כחוק — 58.
2. לשאלה 1: רק בשמורת הטבע עין-פסחה. כעת מתוכננת גבייה בעין-גדי ותל-דן.
3. לשאלה 2: 524,740 לירות.
4. לשאלה 3: כ-1.5 מיליון מבקרים.

7. הבטחת אמצעים לאחזקת שמורות הטבע עין-גדי ותל-דן

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החקלאות ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

ידיעות בעתונות מוסרות כי בזמן הקרוב ביותר ייסגרו למבקרים שמורות הטבע בתל-דן ועין-גדי. הנימוק הוא העדר תקציב אחזקה במידה מספקת. נוכח זרם המבקרים הגדול.

לפי נתונים שפירסמה רשות שמורות הטבע ואשר הופיעו בעתון "ידיעות אחרונות" ביום 11 ביוני 1971, ביקרו בהג השבועות האחרון בעין-גדי למעלה ממאה אלף מבקרים.

אלוף (מיל.) אברהם יפה אמר כי "כסף אין, ואם אני לא אעשה משהו — צפויה סכנה לשמורה". אולם ועדת החינוך של הכנסת המליצה על אי-גביית תשלום ממבקרים למקומות הנ"ל ועל כן הוחלט לסגרם בפני הציבור.

3. העלאת דמי החכירה של מקרקעין למפעלי מלאכה ותעשייה זעירה

חבר-הכנסת ז. המר שאל את שר החקלאות ביום כ"ה בסיון תשל"א (18 ביוני 1971):

ב"הארץ" מיום 13 ביוני 1971, נמסר שמינהל מקרקעי ישראל החליט להעלות בשיעורים ניכרים את דמי החכירה שנקבעו למפעלי מלאכה ותעשייה זעירה ורטור-אקטיבית לאפריל 1970.

לפי טענת התאחדות בעלי המלאכה מגיע שיעור ההעלאה ל-500%.

אבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן — מדוע נקבעה עלייה כה תלולה בדמי החכירה?
3. מדוע לא יתערב השר לבטל החלטה זאת?

שר-החקלאות ת. גבתי:

1. אמנם הועלו דמי החכירה, אולם בשיעור נמוך בהרבה מזה שנטען בשאלתה. ל-65% מהמפעלים לא תחול כל עלייה ורק ל-8% מהמפעלים תחול עלייה הגבוהה מ-500%. ההעלאה תבוצע בשלבים תוך חמש שנים.

2-3. בחוזה החכירה של חלק מהמפעלים כתוב כי דמי החכירה יותאמו לערכי הקרקע המשתנים ולכן יש צורך בשינוי דמי החכירה מדי פעם בהתאם להערכה חדשה. משום כך אינני רואה כל צורך בביטול ההחלטה האמורה.

4. אמצעים להספקת מים סדירה לגוש עציון

חבר-הכנסת ב. שחור שאל את שר החקלאות ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):

בימים האחרונים מתפרסמות ידיעות בעתונות וברדיו על חוסר מים בישובי גוש-עציון, להשקיה, לרחצה ולשתיה.

אבקש לדעת:

1. האם נכונות ידיעות הנ"ל?
2. מה הן הסיבות לחוסר המים במקום?
3. האם נכונה הידיעה כי שר החקלאות ביטל את הקצבת הסכום הדרוש להנחת קו-מים של קבע לגוש-עציון מישובי עדולם, ומה הסיבה לכך?
4. מה יעשה השר לשינוי המצב בהקדם ולהספקת מים סדירה וקבועה?

שר-החקלאות ת. גבתי:

לשאלה 1: הידיעות נכונות בחלקן. במשך מספר ימים בחודש אוגוסט התהווה מחסור במים בגוש עציון. לשאלה 2: המחסור במים נבע בעיקרו מתקלות במערכת המים באזור חברון — בית-לחם.

לשאלה 3: הידיעה איננה נכונה. אישרתי את הנחת הקו. נקבע תקציב לכך וכבר הוחל בהנחת הקו בקצב מזורז לקראת קיץ 1972.

לשאלה 4: על-ידי הממשל הצבאי נעשות עבודות פיתוח מקורות מים שתפתורנה את הבעיה עד להנחת הצינור מגוש עדולם, אשר יביא להספקת מים סדירה לגוש.

אבקש לדעת:

1. מה הוא התקציב הנדרש לאחזקה השנתית של שמורות עין-גדי ותל-דן?
2. האם שוקלת הממשלה להקציב סכומים אלה כדי להבטיח את המשך פתיחתן של השמורות הנ"ל?
3. אילו אמצעים נוקטת הממשלה כדי להבטיח כי יישמרו המקומות ותובטח האפשרות לבקר בהם?

שר-החקלאות ת. גבתי:

לשאלה 1: הסכום הנדרש לאחזקת שתי השמורות הוא כ-300,000 לירות.

לשאלות 2-3: משרדי החקלאות, האוצר והחינוך הגיעו למסקנה שיש לגבות דמי כניסה לשמורות אלו פרט לתנועות-נוער ובתי-ספר. דמי הגבייה מוערכים בשיעור של 250,000 לירות. משרד החינוך יקציב 150,000 לירות נוספות. בניכוי הוצאות הגבייה יספיק הסכום לאחזקת שתי השמורות בצורה נאותה ותובטח בכך שמירתן ואפשרות ביקור בהן.

8. בדיקת האשמות בדבר ספסרות במקרקעין השייכים לקרן הקיימת באזור סביון

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר החקלאות ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

ב"דיעות אחרונות" מ-22 ביוני 1971 מתפרסמות האשמותיו של האדריכל משה בן-חורין נגד חברת "אפריקה-ארץ-ישראל להשקעות" בדבר עסקאות מקרקעין ספקולטיביות באזור סביון. מר-בן-חורין מתלונן כי "חברת 'אפריקה-ארץ-ישראל להשקעות', של-שותה נמסרו לפיתוח קרקעות של הקרן הקיימת באזור סביון במחיר אפסי כמעט, גורפת רווחים לא סבירים ממכירת קרקעות אלה". כן טוען האדריכל בן-חורין, כי "מתבשל בסביון קונניה בהיקף של מיליוני לירות בתחום עסקי המקרקעין, לפיה שטחי קרקע המיועדים, בהתאם ליעדם החוקי, להיות שטחי ציבור, ייחפכו לשטחי מגורים וימכרו במחירים ספקולטיביים".

אי לכך אבקש לדעת:

1. באילו תנאים ובאיזה מחיר העביר מינהל מקרקעי ישראל אדמות באזור סביון לחברת "אפריקה-ארץ-ישראל להשקעות"?
2. האם נכון שהחברה משתמשת במקרקעין האלה בניגוד למטרה שלמענה הועברו אליה הקרקעות?
3. האם ידועות לכבוד השר האשמותיו של מר-בן-חורין בדבר ספסרות בעסקי מקרקעין השייכים לקרן הקיימת באזור סביון על-ידי חברת "אפריקה-ארץ-ישראל להשקעות"?
4. אם כן, האם נבדקו ההאשמות הנ"ל ומה העלתה הבדיקה?

שר-החקלאות ת. גבתי:

1. הקרקעות נמסרו לחברת "אפריקה-ארץ-ישראל להשקעות" על-ידי הקרן הקיימת על יסוד הסכם שנחתם בשנת 1951. כידוע, מינהל מקרקעי ישראל הוקם בשנת 1960.

2-3. מינהל מקרקעי ישראל בודק עתה אם השימוש בקרקע נעשה בהתאם לחוזה.

4. הבדיקה תושלם בהקדם ועל-פיה יפעל מינהל מקרקעי ישראל.

9. קרקע בתנאים נוחים לשיכון זוגות צעירים ומשפחות מרובות ילדים

חבר-הכנסת ז. המר שאל את שר החקלאות ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

לרגל מצוקת הדיור לזוגות צעירים ולמשפחות מרובות ילדים, רצוני לשאול את כבודו: האם ומה פועל ויפעל השר למתן קרקע ממינהל מקרקעי ישראל ללא מחיר או במחיר סמלי לפתרון מצוקת הדיור לזוגות צעירים ולמשפחות מרובות ילדים?

שר-החקלאות ת. גבתי:

בפגישה בין שרי האוצר, החקלאות והשיכון בנושא קרקע לשיכון זוגות צעירים ומשפחות מרובות ילדים סוכם כי כדי להקל על משפחות אלו יותיר מינהל מקרקעי ישראל על תשלום דמי חכירה ראשוניים מראש, ויתן אפשרות לשלם במשך חמש-עשרה שנה, בצמוד לתשלומים של המשכנתא הניתנת לרכישת הדירה.

לפי החלטה זו מוקטן הסכום אשר המשתכן נדרש לשלם מראש וכן מוקטנת הוצאתו של המשתכן על חשבון הריבית ב-35% בקירוב ממחיר הקרקע.

10. מניעת פעולות ייבוש בחומי הכנרת

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר החקלאות ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

נודע שגורמים נוקים לאגם הכנרת על-ידי ייבוש חלקים ממנו. פעולה זו נעשית על-ידי מילוי אדמה בחופים (בעיקר בין חוף גינוסר ועין-גב). לימנולוגים קובעים פעולות אלו כשליליות לגבי חיי האגמים והוא הדין בכנרת.

בקשר לכך אודה לכבודו אם ישיביני:

1. האם הידיעות הנ"ל נכונות?
2. אם כן, מי הם ה"מייבשים" את הכנרת ומה מידת ה"ייבוש" הזה?
3. מה היא עמדת משרד החקלאות לגבי השינויים הנגרמים לחופים הנ"ל?

שר-החקלאות ת. גבתי:

1. הידיעה על נזקים בכנרת על-ידי ייבוש חלקים ממנה נכונה, אלא שהדבר נעשה רק בחוף טבריה.
2. ה"מייבשים" הם חמי טבריה, חוף סירוגית, מלון גלי כנרת, חוף לדו, חוף הצדפים וחוף רון.
3. המשרד מתנגד בכל תוקף לכל שינוי בלתי-מתואם. ועדת הכנרת הביעה התנגדותה לכך, אך עקב חוסר בחוק מתאים עדיין לא הצליחה למנוע את פעולות הייבוש.

11. שמועה על הקמת ישוב יהודי בקרבת שכם

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החקלאות ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

נמסר לי כי צעירים הנמנים עם תנועת בית"ר עומדים להקים היאחזות או ישוב אזורי ממזרח לשכם.

הגני מבקש לדעת:

1. האם ניתן אישור להקמת ישוב כנ"ל?
2. אם כן — באיזה ישוב מדובר, היכן בדיוק יוקם ומי אמור להתיישב בישוב הנדון?

חוברת ו', ישיבה רל"ו

— שאלות ותשובות (גבתי, בן-מאיר, ידי, ברקת) —

3. מספר העובדים הנוכחי הוא כ-70 עובדים קבועים.

4. בימים אלו הוקמה ועדה בהשתתפות אנשי משרד החקלאות, ההסתדרות, מועצת פועלי קריית-שמונה וועד העובדים ברשות, שתפקידה הוא טיפול בסידורם של עובדי הרשות, בפיצויים וביתר הזכויות המגיעות לעובדי הרשות.

14. חלוקת אדמות רשות החולה ופיצויים לעובדים המפוטרים

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החקלאות ביום י' באלול תשל"א (31 באוגוסט 1971)

בעתון "מעריב" מיום ג' באב תשל"א (25 ביולי 1971) הופיעה ידיעה האומרת שמשרד החקלאות עומד לפרק את החווה של רשות החולה ולחלק את אדמותיה בין מושבי וקיבוצי הגליל.

אבקש לדעת:

1. האם נכונה ידיעה זו?
2. מדוע לא ישתתפו בחלוקה של אדמות החולה גם האיכרים של המושבים באותו אזור, כמו ראש-פינה, מטולה ויסוד-המעלה?

3. האם זה נכון שלרשות תושבי המושבות הללו עומדות חלקות של 8-10 דונם בלבד למשפחה, חלקות הנופלות בגדלן בהרבה מאלה העומדות לרשות הקיבוצים והמושבים במקום?

4. האם הבטיח מינהל מקרקעי ישראל להקצות 6,000 דונם מרעה מאדמות רשות החולה לאיכרי ראש-פינה?

5. אם כן — מדוע לא תכובד הבטחה זו?

6. האם נכון שנחתם הסכם לפני שנתיים על-ידי הרשות לפיתוח החולה עם ועד העובדים של הרשות, לפיו הובטח לקיים את המפעל עוד ארבע-חמש שנים?

7. אם כן — כיצד יפוצו העובדים על הפרת ההסכם?

שר-החקלאות ח. גבתי:

1. הידיעה נכונה.

2. האדמות חולקו למשקי ההר הסובלים באופן מתמיד ממחסור חמור בקרקע. עלי להעיר כי אדמות הכבול לא תחולקנה למשקים לעיבוד, כי אם תעובדנה במרוכז, משום הצורך בעיבוד אדמות הכבול לשם מגיעת סחף חנקות המזהמות את הכנרת.

3. לא נכון, לרשות החקלאים במושבות אלו עומ' דות חלקות גדולות בהרבה.

4-5. לא הובטח דבר.

6-7. ראה תשובה 4 שניתנה זה עתה לשאלתה של חבר-הכנסת מנחם ידיד באותו עניין.

הי"ר ר. ברקת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

לאור המצב הקיים גם לגבי חקלאי ראש-פינה או מטולה ומושבות אחרות, מדוע לא ישותפו גם החקלאים של מושבות אלה בעיבוד האדמות האלה?

שר-החקלאות ח. גבתי:

1-2. לא ידוע לי על הכוונה ולא ניתן כל אישור לכך.

12. האשמות בדבר יחס של הפליה לרעה מצד משרד החקלאות כלפי המושבים לעומת הקיבוצים

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החקלאות ביום ד' באב תשל"א (26 ביולי 1971):

בשידור שהוכן למען התכנית "לחקלאי" ברשת א' של "שידורי ישראל" ליום ב', י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971), דרש מזכיר תנועת המושבים משר החקלאות להתפטר מתפקידו משום שהוא מפלה את הסקטור הקיבוצי לרעת הסקטור המושבי. מזכיר תנועת המושבים נתן מספר דוגמאות להפליה זו.

אבקש לדעת:

1. מה האמת בהאשמות אלה?
2. האם דואג משרדך להדריך את אנשי המושבים באותה מידה, בהתחשב במספרם, כפי שנהוג לגבי הקיבוצים?

שר-החקלאות ח. גבתי:

1. אין אמת.

2. משרדי דואג באותה מידה לכל החקלאים, הן במושבים, הן בקיבוצים והן בסקטור הפרטי.

13. טיפול בסידורם של עובדי הרשות לפיתוח החולה שעומדים לפטרם עקב סגירת המפעל

חבר-הכנסת מ. ידיד שאל את שר החקלאות ביום י' באלול תשל"א (31 באוגוסט 1971):

ועד עובדי הרשות לפיתוח החולה הביע התמרמרות על הודעת שר החקלאות בדבר חלוקת הקרקעות וסגירת רת המפעל עד סוף שנה זו.

כידוע, ביום 25 באוגוסט 1969 נחתם הסכם עבודה עם הרשות לפיתוח החולה באישור שר החקלאות, לפיו ימשיך המפעל להתקיים עוד ארבע-חמש שנים לפחות.

הואיל וסגירת המפעל עלולה לפגוע בעובדים בעלי ותק של חמש-עשרה שנים, מטופלים במשפחות מרובות ילדים וגרים באזור ספר, קריית-שמונה — אבקש לדעת:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם הידיעה נכונה — מה המניעים למעשה, החורג מן האמור בחוזה?

3. כמה עובדים ייפגעו כתוצאה מסגירת המפעל?

4. מה עושה משרדך כדי למצוא פתרון קונסטרוקטיבי למשפחות אלה?

שר-החקלאות ח. גבתי:

1. הידיעה על ההחלטה לסגור את רשות החולה בסוף השנה החקלאית אכן נכונה.

2. המניעים לסגירת רשות החולה הם שניים: א. לאור המחקרים בנושא זיהום הכנרת יש לעבד את אדמות הכבול של החולה באופן אקסטנסיבי ואין צורך בגוף כה גדול לשם כך; ב. ההפסדים הכבדים שמהם סובלת רשות החולה. הגרעון השנתי בשנים האחרונות הגיע למיליון לירות בקירוב.

שרי-החקלאות ת. גבתי:

עד כמה שידוע לי המושבה מטולה כלולה בתכנית חלוקה מיוחדת לשטח, שאיני זוכר כרגע אם זה בשטח הכבול או לא. בעניין השלמת קרקע למושבות האחרות מטפל המרכז לתיכנון חקלאי. משרד החקלאות מכין תכנית מיוחדת להשלמת הקרקעות, מפני שהפתרון לקרקעות שלהן אינו יכול להימצא בשטח של החולה.

15. מניעת זיהום הכנרת

חבר-הכנסת מ. סנה שאל את שר החקלאות ביום י' בחשוון תשל"ב (29 באוקטובר 1971):

בתשובה לשאלתה שהוגשה על-ידי ביום 15 בפברואר 1971 עניית בכנסת ביום 30 במארס 1971, כי המשרד בוחן את הדרכים למניעת הסכנות לזיהום הכנרת.

לאחרונה התפרסמה אזהרתו של פרופסור ד. דייוויס, מומחה לזיהום מים, האומרת כי "אם לא ייעשו מיד צעדים למניעת זיהום הכנרת נראה בעוד חמש שנים אגם חום-שחור בלי דגים וצמחים, עם מים המעלים צחנה ואינם ראויים לשתיה".

אבקש לדעת:

1. האם משרדך "בוחן את הדרכים למניעת הסכנות לזיהום הכנרת", כפי שהבטחת בזמנו?
2. אם כן - מה הן תוצאות הבחינה ומה הצעדים הממשיים שבדעת משרדך לנקוט כדי למנוע את זיהום הכנרת?
3. האם יש גורמים משקיים המתנגדים מטעמי האינטרס הכלכלי שלהם לפעולות הדרושות להבטחת קיומו הטבעי של האגם, ומה מידת ההתחשבות בגורם מים אלה?

שרי-החקלאות ת. גבתי:

1. משרדי עוקב בתמידות אחר הממצאים הנוגעים לכנרת והגנו עושים כל פעולה להיטיב את המצב. לשם כך בודקים אנשי המקצוע במשרדי את כל הגורמים העשויים להביא לזיהומה. לאחרונה הוקמה ועדת מומחים לבדיקת אדמות הכבול בחולה והשפעתן על מי הכנרת.

2. סיכמתי כי עיבוד אדמות הכבול בחולה ייעשה במרוכז ולפי הוראות מומחי משרדי כדי למנוע זיהום הכנרת מהחנקות הנסחפות מקרקעות החולה. כבר השנה הוחל בסדרת פעולות ממשיות בחופי הכנרת ובשנה הבאה תורחב הפעולה גם בחופים ובאגני ההיקוות. כן הוקמה ועדת מומחים לזיהום הסביבה המספלת בנושא הכנרת והיא מקיפה את כל הגורמים והמשרדים הנוגעים בדבר.

3. לא ידוע לנו על התנגדות גורם משקי כלשהו לפעולות שמירת הכנרת. היפוכו של דבר, ישוּבֵי הסביבה מעוניינים יותר מכל לשמור על הכנרת והם אף מתארגנים לפעולה מקיפה ומתואמת ביניהם למניעת זיהומה.

16. נקיטת אמצעים לשימור מי הכנרת

חבר-הכנסת ד.י. לוי שאל את שר החקלאות ביום י' בחשוון תשל"ב (29 באוקטובר 1971):

בעתון "מעריב" מתאריך 22 בספטמבר 1971 התפרסמה ידיעה מאת העתונאי מאיר הראובני, שלפיה

נגנו על-ידי נציבות המים דו"ח פסימי ביותר של מדען החולה את גוויעתה של הכנרת תוך שבע שנים אם לא ינקטו צעדים נמרצים לבלילת התהליכים הביולוגיים המתרחשים באגם.

אבקש לדעת:

1. האם ידועים לו הפרטים הנ"ל והאם נכונים הם?
2. אם התשובה לשאלה 1 היא חיובית - למה נשמר הדו"ח בסודיות?
3. מה היא כמות זרימת החנקן משטחי הכבול בעמק החולה המגיעה לכנרת?
4. האם חלו שינויים מהותיים בתכונות החמצן של מי האגם?
5. מה הם ממצאי המחקר שנערך על-ידי אנשי המעבדה לחקר הכנרת בטבריה?
6. מהיכן הסמכות לנציבות המים לגנוז דו"חות או מחקרים הקשורים בענייני מים?
7. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי לתקן את המצב?

שרי-החקלאות ת. גבתי:

1. הנתונים המספריים הנוכריים בכתבה הם נכונים, אך הם חלקיים, ועדיין אין להסיק מהם מסקנות. חלק ניכר מהחוקרים העוסקים בסוגיה זו חולקים על המסקנות הנוכרות בכתבה זו.

2. הידיעות, האומרות כי הדו"ח נשמר בסוד, מוצאות מן האצבע. מר ב. דייוויס ביקש מנציב המים לחכות עד להשלמת הדו"ח כולו כיוון שהנתונים עד עתה הם חלקיים.

3. זה מספר שנים נערכות מדידות על כמות החנקות הזורמות לכנרת, אך אין נתונים מספיקים על כמות החנקות הבאה רק משטחי הכבול בחולה.

4. תכולת החמצן באגם נמצאת בשינויים מתמידים מעונה לעונה ומשנה לשנה. לגבי השאלה של שינוי מהותי לרעה חלוקות הדעות בין המומחים.

5. ממצאי השנה האחרונה של המעבדה הלימוני לוגית בטבריה נמצאים עתה בסיכום ועריכה. בשבועות הקרובים יפורסם הדו"ח.

6. לנציב המים מלוא הסמכות לנהוג בדו"חות של יחידות נציבות המים כרצונו. למרות זאת לא ידוע לי על שום מקרה שאמנם נגזר דו"ח כלשהו.

7. משרדנו ער לבעיית הכנרת. אמצעים רבים מושקעים לזיווי המחקר. הוקמו מספר ועדות מומחים ולשנה הקרובה תוכננה מערכת פעולות מקיפה למדי אשר תטפל בשימור מי הכנרת.

17. עבודה בשבת לצורך הקמת קרקס בירושלים

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר העבודה ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

במכתב שקיבלתי מאת העורך-דין ד"ר שמחה מנדלבוים נאמר: "ביום שבת קודש, י"ב בסיון תשל"א (5 ביוני 1971), בוצעו עבודות מיקום וחפירות בקשר להקמת הקרקס ליד תחנת הרכבת בירושלים. העבודות התחילו בשעות המוקדמות ביותר של הבוקר ונמשכו כל היום".

אבקש לדעת:

1. האם היה ידוע למשרד העבודה על ביצוע העבודות הנ"ל?
2. האם ניתן מטעם משרדך היתר עבודה לביצוע עבודות אלו בשבת קודש?
3. אם כן - על סמך מה ניתן היתר זה?
4. אם לא - מה האמצעים הנוקטים נגד מבצעי עבודות אלו?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

לשאלות 1-2: לא. העבודה נעשתה על-ידי עובדי הקרקס עצמם, שאינם יהודים, ואין בכך עבירה על חוק שעות עבודה ומנוחה.

18. הגבלת מספר העובדים מן השטחים

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר העבודה ביום י' באלול תשל"א (31 באוגוסט 1971):

בראיון ב"גלי צה"ל" ביום ב' באב תשל"א (24 ביולי 1971) אמר שר העבודה שהוא מתנגד להגדלת מספר העובדים בישראל הבאים מהשטחים.

אבקש לדעת:

1. האם הצהרה זו של שר העבודה היא המדיניות הרשמית של הממשלה?
2. אם כן - מה הטעמים למנוע מעובדים נוספים מהשטחים לעבוד בישראל, וזאת לאור המצב של תע-סוקת-יתר ומחסור בידיים עובדות השורר במשק?
3. אם לא - מה פשר הצהרת שר העבודה?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. התשובה חיובית.
2. החלטת הממשלה להגביל מספר העובדים מהשטחים נובעת מהנימוקים הבאים:
 - א. משקל עובדי השטחים בסך-כל המועסקים בישראל הלך וגדל מפותח מ-1% בממוצע בשנת 1968 ל-4% בממוצע בשנת 1971.
 - ב. סכנת חלות מוחלטת מבחינה כלכלית בענפי הבניין והחקלאות כאשר ערביי השטחים משמשים כח-טבי עצים ושואבי מים ומהווים כ-25% מהמועסקים בענפים אלו.

ג. קיים מחסור בתמריץ להתייעלות - מיכון יתר ושיטות עבודה מתוחכמות - ומאידך גיסא מוצאים אנו נסיונות לחיפוש פתרונות קלים באמצעות עובדי השטחים.

- ד. אי-מיצוי כוח-אדם מקומי "רדום", כגון נוער, העלול להידחק במצבים מסויימים למצב של אי-תעסוקה עקב העדפת עובדים מהשטחים, נשים, פנסיונרים וכו'.
- ה. חשש מפני יצירת מחסור חמור בידיים עובדות בשטחים.

הי"ר ר. ברקת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אני רוצה לשאול את כבוד השר: האם יש אמת כלשהי בידיעות שיש בישראל או שמתכננים להביא עובדים מחוץ-לארץ?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

השאלה הזאת אינה נוספת, אלא אחרת. יש נסיונות להביא עובדים מחוץ-לארץ. אם זה קשור במומחים מאפשר משרדי להביא מומחים במספר מוגבל; אם זה קשור בעובדים בלתי-מקצועיים, איננו מאפשרים את הדבר.

19. טקס השלמת הכביש מתל-אביב לירושלים

חבר-הכנסת א. כץ שאל את שר העבודה ביום י' בתשנן תשל"ב (29 באוקטובר 1971):

אודה לכבודו אם ישיבני על השאלות הבאות:

1. בכמה מסתכמות ההוצאות הישירות (הדפסת הזמנות מיוחדות ושליחתן, הכשרת השטח, כינוס המזון-מנים) והעקיפות (זמן, דלק וכיוצא בזה) של טקס פתיחת הכביש החדש מתל-אביב לירושלים בקטע העו-קף את הכפר אביר-גוש?
2. מה הנימוקים להדפסת הזמנות מוזהבות ויק-רות במיוחד?
3. מה הנימוקים לעריכת טקס יקר, יחסית, בשעה שהכל נקראים להדק חגורתם?
4. מה הנימוקים לאי-פתיחת הכביש העוקף, למ-רות היותו מוכן ימים מספר לפני מועד הטקס החגיגי, ובזמן שהתחבורה לעיר הבירה כבדה במיוחד לרגל תקופת החגים?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. סכום ההוצאות הכוללות - 2,390 לירות.
2. טקס השלמת הכביש לירושלים הוא מעמד לאומי ומדיני הוצאה נוספת של 60 לירות על המחיר שהיו עולות הזמנות שיגרתיות.
3. השלמת גדרות הבטחון בוצעה רק בבוקר של יום 12 באוקטובר, כשעתיים לפני תחילת הטקס.
4. העדפנו שלא לפתוח את הכביש לתנועה הכבדה בתקופת החגים כל עוד לא הושלמו גדרות הבטיחות והסימונים לאורך הכביש.

20. פרטים על נסיעות שר העבודה לחוץ-לארץ

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר העבודה ביום י' בחשון תשל"ב (29 באוקטובר 1971):

אבקש לדעת:

1. מאז תחילת שנת 1970 כמה פעמים יצא כבוד השר לחוץ-לארץ, לאילו ארצות היתה כל נסיעה, כמה זמן נמשכה השהייה, ומה היתה מטרת כל ביקור וביקור?
2. האם הנסיעות דלעיל נעשו במסגרת תפקידו של כבוד השר כשר העבודה או בתוקף תפקיד אחר כל-שהוא?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

- 1-2: מאז ינואר 1970 ועד היום יצאתי לחוץ-לארץ 8 פעמים. השהות היתה בין יומיים לשבועיים: נסיעה אחת ליומיים בשם תנועת העבודה; נסיעה אחרת ליומיים בשם התנועה הציונית; שאר הנסיעות בשליחות המגבית המאוחדת, קרן היסוד ומילווה הפיתוח.

היו"ר ר. ברקת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

האם בטוח כבוד השר שהיעדרות תכופה כל-כך איננה מזיקה למשרד העבודה?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אני חושש שכן, אבל קיימת בעיה של עדיפות, וכאשר שר נדרש, אין לו עצה אחרת מאשר להיענות.

21. מניעת עבודה בשבת במפעל "ססיל" שבאשקלון

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר העבודה ביום י"ב בחשוון תשל"ב (31 באוקטובר 1971):

במברק שנשלח על-ידי אירגון יוצאי גרוזיה אל סיעת אגודת ישראל בכנסת נאמר: "מזועזעים וגדהמים על שמתנים קבלת עולי גרוזיה לעבודה באשקלון, בעבודה בשבתות במפעל 'ססיל' במקום. האם על מה שמסרנו נפשונו בגרוזיה יכריחונו לעבוד בארץ הקדושה?"

רצוני לשאול:

1. האם מתנה הנהלת מפעל "ססיל" באשקלון את קבלתם של עובדים במפעל בהסכמתם לעבוד בשבת?

2. אם כן — האם מוכן כבוד השר להורות מיד להנהלת המפעל הנ"ל למחוק תנאי זה, הכופה עבודה בשבת על אנשים שמסרו נפשם על שמירת השבת בתנאים הקשים ביותר?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1-2. התשובה שלילית.

הריני מפנה את חבר הכנסת הנכבד לתשובתי שני-תנה ביום 17 במאי 1971 לשאילתה קודמת שלו בעניין זה.

22. סלילת חיבור לכביש המהיר מדדום הארץ לנמל-התעופה לוד

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר העבודה ביום י"ב בחשוון תשל"ב (31 באוקטובר 1971):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום ט"ו באלול תשל"א (5 בספטמבר 1971) מופיעה ידיעה על הגשר החדש הנבנה מעל הכביש המהיר ללוד. לפי ידיעה זו, פתיחת הגשר וביטול הרמזורים בכביש המהיר, בהצטלבות עם כביש בית-דגן, תחסום בפני תושבי דדום הארץ את הדרך הישירה הקצרה והמהירה לשדה-התעופה לוד ויחייב אותם לנסוע בדרך ארוכה (כעשרה קילומטר) ודרך העיירה יהוד, העמוסה תנועה.

רצוני לשאול:

1. האם נכונה ידיעה זו?

2. מדוע לא נסלל חיבור לכביש המהיר שיתאים לאלה הבאים מהדרום?

3. מה יעשה מע"ץ כדי לאפשר לתושבי דדום הארץ לנסוע ללוד בכביש המהיר?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. הידיעה אינה תואמת את המציאות. בצומת המפלסי של הכביש המהיר ללוד וכביש בית-דגן לא היתה קיימת פנייה לנמל-התעופה לוד.

2. התקנת הפנייה מהדרום לא נתאפשרה כל זמן שלא הושלם הגשר מעל לכביש המהיר ללוד.

3. עם השלמת הגשר הוחל בהתקנת הצומת מה-דרום לנמל-התעופה לוד.

23. דרישה להפעיל חוק שירות לאומי לבנות דתיות

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר העבודה ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

"ב'הארץ' של יום 26 באוקטובר 1971 נתפרסם מכתב בנוסח המצורף:

"כאשר נתקבל חוק שירות לאומי, תשי"ג-1953, מוניתי מפקחת ארצית של השירות הלאומי (קשורה למשרד העבודה; הגברת מאיר היתה אז שרת העבודה). נעשו אז כל ההכנות והסידורים לקראת הפעלת השירות הלאומי, במטרה להכניס את הבנות ה'דתיות', ששוחררו מצה"ל, למסגרת עבודה אזרחית, כגון בתי-חולים, סעד, עם נער וכ'.

נבחר מנגנון, תוקנו תקנות, פקודות ונוהגים לשי-רות; הודפסו הטפסים הדרושים וסודרו תנאי התשלום; סודרו והוכנו מקומות העבודה, קיבלו את הרשימות של הבנות ששוחררו מצה"ל מטעמי 'דת'; בחרו את הק-בוצה הראשונה מתוכן כדי לשלוח להן את צווי הגיוס, ואפילו קבעו כבר את התאריך המדויק לגיוס.

נקבעו וסודרו התחנות לגיוס, לבדיקות רפואיות וגם לעידעורים. (באופן כללי הקריטריון היה לשחרר את הבנות הדתיות ה'אמיתיות', ולגייס את אנתן הבנות שהשתמשו בנימוק 'דת' כדי להשתמט מחובתן למולדת).

יומיים לפני שליחת צווי הגיוס הראשונים לבנות אלה קיבלנו הוראות ממשה שרת ז"ל (שמילא את מקומה של הגברת מאיר, שהיתה אז בחוץ-לארץ), 'להקפא' את הצווים ואת גיוס הבנות — 'מטעמים פוליטיים'. ומאז נשאר העניין 'מוקפא'.

אם בינתיים לא נזרק החומר הדרוש להפעלת השי-רות הלאומי, ניתן למצוא בארכיון במשרד העבודה.

(—) אלישבע דורון

אבקש לדעת:

1. האם החומר הנ"ל הדרוש להפעלת שירות לאו-מי לבנות דתיות עדיין מצוי במשרד העבודה?
2. אם לא מצוי חומר כנ"ל — מה הוא משך הזמן הדרוש להכנתו?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

חומר הקשור בהפעלתו של חוק שירות לאומי, שחוקק ב-1953, מצוי במשרד העבודה.

היו"ר ר. ברקת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

האם מתכוון כבוד השר לפעול על-פי החומר הזה?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

החוק הזה יופעל כאשר הממשלה תחליט על הפעלתו.

חוברת ו', ישיבה רל"ו

— שאלות ותשובות (אבנרי, אלמוגי, ברקת, סנהדראי) —

24. טענות דיילות "אל על" בדבר הפליות

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את שר העבודה ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

קיבלתי העתק של תזכיר שנשלח אל שר העבודה מטעם ציבור דיילות האוויר בחברת "אל על".

בתזכיר מצביעות הדיילות על הפליות חמורות כלפיהן כנשים. אלה כלולות בחוזה העבודה הקיים בחברת "אל על", וזה בניגוד לאמנה בין-לאומית.

פרטי ההפליות הן כלהלן:

א. על כל דיילת שמצטרפת לחברת "אל על" (משנת 1968 ואילך) לחתום ולהתחייב כי תועסק אך ורק עד גיל 35 או עד מלאת עשר שנים לכניסתה לעבודה — הכל לפי התאריך המוקדם יותר (אין סעיף דומה לגבי גברים דיילים).

ב. נאסר על דיילת שטרם מלאו ארבע שנים לעבודתה כקבועה ב"אל על" להינשא — אחרת תפוטרה.

ג. נאסר על דיילת להינשא לאיש צוות אוויר — אחרת תפוטרה.

ד. על דיילת העובדת מעל לארבע שנים כקבועה, הנישאת וגונסת להריון, לצאת לחופשה ללא תשלום, ועם הלידה היא מפוטרת — כל זאת בניגוד לחוק העסקת נשים, האוסר פיטורי אשה בהריון, אלא באישור שר העבודה (ועל שר העבודה נאסר להתיר פיטורי עובדת מסיבת הריונה). הפיקציה של חופשה ללא תשלום עם תחילת ההריון מהווה, לפי טענות הדיילות, נסיון לעקוף את החוק.

ה. על דיילת מעל לארבע שנות ותק הנישאת יש משמעת עבודה מיוחדת, להבדיל משאר אנשי צוות דיילי אוויר.

ו. דרגת דייל כלכל, שהיא הדרגה הבכירה בדרג הדיילים, מיועדת לגברים בלבד, ודיילת אינה זכאית לקבל תפקיד זה.

ז. אין דיילת, בניגוד לדייל, יכולה להגיע לתפקיד מנהל ופיקוח.

ח. דיילת שנפטרה אין שאיריה זכאים לגמול שארים, להבדיל מדיילים, שאיריהם זכאים לאותו גמול. בתזכיר מציינות הדיילות, כי עקב ההוראות הנ"ל נמנעות דיילות רבות מלהינשא, ואלו שנישאות נמנעות מלהיכנס להריון; וכן, כי לרוב לאחר עשר שנות עבודה נותרות הדיילות ללא מקצוע וללא אמצעי קיום, כש-אפשרויות ההשתלבות בעבודה אחרת מוגבלות.

אבקש לדעת:

1. האם נקט משרד העבודה פעולות כל-שהן למניעת ההפליות הנ"ל?

2. האם נבדק במשרד העבודה אם ההפליות הנ"ל נוגדות את הרישה לסעיף 1 של חוק שיווי זכויות האשה, ואת הוראות "חוק שכר שווה לעובדת ולעובד, תשכ"ד-1964?"

3. אם נערכה בדיקה — מה העלתה הבדיקה?

4. האם נכונה טענת הדיילות, שחוזה העבודה נוגד את הוראות האמנה הבין-לאומית למניעת הפליה בתעסוקה ומשלח-יד — אמנה שגם ישראל חתומה עליה?

שר העבודה י. א. אלמוגי:

נפגשתי עם נציגות הדיילות וכן נתקיימה שיחה בינו לבין עוזרי. בשיחה הוסברה בפרוטרוט עמדת הדיילות וטענותן בדבר ההפליות.

בינתיים הוברר כי הנושא נמצא בדיון משפטי בבית-הדין לעבודה, ולכן לא אוכל לנקוט עמדה בעניין כל עוד הוא בבחינת סוב-ידיעה.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
אני מבקש רשות לשאלה נוספת.

היו"ר ר. ברקת:

אני מסופק אם לאחר ההודעה שהעניין נמצא במ-צב של סוב-ידיעה אפשר לשאול שאלות נוספות.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
דווקא לגבי עניין זה רציתי לשאול.

כבוד השר, עד כמה שידוע לי, סוב-ידיעה נוגע רק לחלק אחד של טענות הדיילות ולא לכל הטענות.

שר העבודה י. א. אלמוגי:

לא כל הטענות שייכות למשרדי. כל הקשור למש-רדי נמצא בדיון בבית-דין לעבודה.

25. שמירת ימי המנוחה השבועית במוסכים ובתחנה של "אגד" בירושלים

חברת הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר העבודה ביום כ"ז בחשוון תשל"ב (15 בנובמבר 1971):

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם מחזיקה חברת "משמר" לשמירה, בטחון ושירותים בע"מ, מרחוב דורות ראשונים 3, ירושלים, בהיתר עבודה להעסקת יהודים ולא-יהודים בימי המנוחה השבועית בעבודות נקיון במוסכי "אגד" ובתחנות בירושלים?

2. אם כן —

א. מתי הוגשה בקשה להענקת ההיתר לראשונה?

ב. מתי הוענק ההיתר?

ג. האם חודש ההיתר, ואם כן — מתי?

ד. מה היא העילה בחוק שעליה מבוסס ההיתר?

3. אם לא — כיצד מסביר כבוד השר מחדל זה בפקוח על ביצוע חוק שעות עבודה ומנוחה?

שר העבודה י. א. אלמוגי:

חברת "משמר" לשמירה, בטחון ושירותים בע"מ אינה מחזיקה בשום היתר להעסקת עובדים במנוחה השבועית. עבודות הנקיון במוסכים ובתחנה של "אגד" בירושלים נעשית על-ידי לא-יהודים, דבר המותר על-פי החוק.

26. שמירת השבת בהתקנת מעבר רכבת ליד חיפה

חברת הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר העבודה ביום כ"ז בחשוון תשל"ב (15 בנובמבר 1971):

א. בדיון שהתקיים בכנסת ביום כ"ב באייר תשל"א (17 במאי 1971) על בניית מעבר הרכבת ליד שכונת בת-גלים בחיפה שבבתות הובהר שהעבודה נעשית על-פי היתר או היתרים של משרד העבודה.

לעיל, שחייב ביצוע העבודה בשבת, לבין העובדה שגפרין מעבר רכבת דומה ביום חול רגיל וללא צורך בהשבתה כוללת של תנועת הרכבות?

3. האם קיבל השר לפני מתן ההיתרים מידע טכני מגורם מדעי אובייקטיבי על אפשרות בניית מעבר הרכבת בעבודת לילה שלא בשבתות, ומי הוא אותו גורם מדעי אובייקטיבי?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. הידיעות נכונות.

2-3. אין סתירה בין דברי בכנסת ביום 17 במאי 1971 לבין הביצוע למעשה באשר ההחלטות בשיקול הכלכלי מותנית גם בגודל הנזק ובשכיחות המקרים. משנתברר על-ידי המומחים כי הנזק הכספי שנבע מהפסקת תנועת הרכבות במשך העבודה אינו רב, ניתנה הוראה שלא לתת היתר לעבודה בשבת.

ב. באותו דיון אמר שר העבודה, כי "אם יש להפסיק את תנועת הרכבות ל-24 שעות בשל תיקון או בניית גשר, הרי המחוקק חייב אותי להביא בחשבון את השיקול הכלכלי ולתת היתר. אילו לא הייתי נותן היתר, לא הייתי ממלא את חובתי החוקית."

ג. בעתון "הצופה" מיום כ"ד בתשרי תשל"ב (13 באוקטובר 1971) נמסר כי "מעבר הרכבת ליד שכונת בת-גלים הושלם ביום חמישי בלילה לאחר עבודה קדחתנית שנעשתה במקום על-ידי צוות מוגבר של עובדים במיכון כבד, שהצליחו להשלים את העבודה והבנייה עד שעה 6 בבוקר ביום שישי. רכבות-משא לא פעלו בקו המסילה מחיפה דרומה, ואילו רכבות הנוסעים פעלו כסדרן לפי לוח הזמנים הקבוע במשך היום."

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם הידיעות נכונות?

2. מה פשר הסתירה בין דברי השר האמורים

ג. חוק המים (תיקון מס' 5), תשל"ב-1971 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

חשוב, על מצב העניינים בכנסת. אין להיתפס לבלהה, אך יש לקבל ברצינות את דברי האזהרה ולנקוט מיד את הצעדים הדרושים.

אם זיהום המים בכל מקום מהווה בעיה שיש לטפל בה ברצינות, הרי אצלנו יש לדבר משנה-חשיבות גם מפאת היותנו עניים במקורות מים. משום כך אנו חייבים לנקוט את כל האמצעים האפשריים למניעת זיהום של מקורות מים גם מטעמים תברואיים וגם בכדי שלא נפסידם ולא נדלדל את אוצרנו, הדל גם בלאו הכי.

התיקון המוצע לחוק, הנותן הגדרה רחבה מאוד למושג "זיהום", בא כדי להסמיק את שר החקלאות ואת נציב המים לטפל במניעת זיהום המים. הוא נותן בדיהם מכשיר חוקי יעיל ויחד עם זה גם מטיל עליהם חובה לטיפול יעיל וגמרי.

ועדת הכלכלה הקדישה תשומת-לב מיוחדת לטי-פול בחוק. היא קיימה חמש ישיבות מליאה. ועדת משנה, בראשותו של חבר-הכנסת אברמוב, שמונתה במיוחד לחוק זה, הקדישה לו שבע ישיבות נוספות. היא בחנה את ההצעה ביסודיות והציעה שינויים ותיקונים חשובים. התיקון המוצע בזה לקריאה שנייה ולישית הוא תוצאה של עבודתן המסורה של ועדת המשנה ומליאת ועדת הכלכלה, שהקדישו לכך גם סיוור במוביל הארצי וישיבת לילה במטולה.

ועדת הכלכלה דנה בהצעה ובחנה את עקרונותיה. היא שמעה סקירה ממצה על הנושא של זיהום המים במדינה מפיו של נציב המים מר מנחם קנטור, ונעזרה רבות בעצתו ובעצת היועצת המשפטית של נציבות המים הגברת אורה תמיר. הוועדה שמעה את דעתם של נציגי משרד הכריאות ומרכז השלטון המקומי אשר צידדו בחוק המוצע, הבא לרכז את כל ההוראות המת-ייחסות למניעת זיהום מים ולהעניק סמכויות ביצוע לשר החקלאות ולנציב המים. הוועדה הביאה בחשבון את דעות חברי הכנסת שהובעו בעת הדיון בקריאה

היו"ר ר. ברקת:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ג' של סדר-היום: חוק המים (תיקון מס' 5), תשל"ב-1971, קריאה שנייה ולישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכלכלה, חבר-הכנסת אברהם שכטרמן.

אברהם שכטרמן (יו"ר ועדת הכלכלה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנני מתכבד להגיש בזה לקריאה שנייה ולישית את חוק המים (תיקון מס' 5), תשל"ב-1971. החוק מוגש ללא הסתייגויות.

התיקון המוצע לחוק המים פורסם ביום 17 במארס 1971. ביום 3 במאי 1971 הוא הוגש לכנסת לקריאה ראשונה, והועבר לדיון בוועדת הכלכלה. מפאת חשיבות הנושא והחיפזות נתנה לו ועדת הכלכלה עדיפות על פני נושאים אחרים שבטיפול.

עם גידול הערים והאוכלוסיה וההתפתחות הטכנו-לוגית של תקופתנו הולכת בעיית המים והופכת לבעיה עולמית. המתקנים שבעמים התחילו נותנים דעתם לטיפול במימיהם ולשמירה על טיבם.

בישראל קשה בעיית המים במיוחד. מקורות מימינו מוגבלים וצרכינו מרובים. ניצול המים מגיע עתה עד 90% מכלל הפוטנציאל. הנחנו לבארות המים שבאזור החוף להמליח ואיבדנו על-ידי כך כמויות ומקורות מים שאין להחזירם. שמירה על מקורות המים תובעת ער-נות מוגברת ויש להתייחס אליה כאל נושא בעל חשיבות לאומית חיונית. משום כך הונהגו שיטות חדשות של שימוש חוזר של מי שופכין מטוהרים, נערכים נסיונות של המתקת מי-ים, מיהול מים, החדרת מי שטפון נות וכו'.

מאז נבנה "המוביל הארצי", המביא את מימי הכנרת לדרום הארץ ולנגב להספקת מי שתייה, מים לתע-שיה ולחקלאות, והפך את הכנרת למקור המים החשוב ביותר במדינה, נדרש פיקוח מתמיד וטיפול מיוחד במי-מיה. לא מומן שמענו דברים מדאיגים, מפי מומחה

את נציב המים לחייב להגיש לאישורו תכנית לסילוק השפכים. הוא רשאי לשנות תכנית קיימת, או להתנות את אישורה בתנאים מסויימים. משאשרה תכנית כא- מור, יסולקו השפכים רק על-פי התכנית המאושרת.

הוועדה מצאה לנכון להוסיף בסעיף זה כי נציב המים יהיה רשאי להכין תכנית לסילוק שפכים למי שלא עשה כן, תוך חיובו בהוצאות הכרוכות בכך. סילוק השפכים ייעשה אך ורק בהתאם לתכנית שהוכנה למענו. נציב המים לא ישתמש בסמכותו כזו אלא לאחר מתן ארכה של חודש ימים, בנוסף על המועד שנקבע להכנת התכנית. לפני שיפעיל את סמכויותיו על-פי סעיף זה, חייב נציב המים בהתייעצות מוקדמת עם מי ששר הבריאות הסמיכו לכך.

הוראותיו של סעיף זה חלות על כל גורמי זיהום, בין בתחומיהן של רשויות מקומיות ובין מחוצה להן. לשם כך מחקה הוועדה את הסעיף 220(ה) שבהצעה המקורית, אשר פטר מתחולת החוק המוצע גורם זיהום, שתכנית סילוק השפכים ממנו אושרה על-פי חוק הר- שויות המקומיות (ביוב), תשכ"ב-1962.

סעיף 220, הוא 220 בהצעה המקורית: "התנאים תנאים למניעת זיהום מים" - סעיף זה נותן סמכות לשר החקלאות ולנציב המים להתנות תנאים ברשיונות, אישורים והיתרים, הניתנים הן על-פי חוק המים והן על-פי חוק היקוץ וההגנה מפני טפמונות, להבטחת מניעת זיהום מים על צורותיו השונות.

סעיף 220, הוא 120 בהצעה המקורית: "תיקון המעוות", מקנה סמכות לנציב המים לצוות לעשות את כל הדרוש להפסקת זיהום, להחזרת המצב לקדמותו, כפי שהיה לפני שנגרם זיהום, ולמניעת הישנותו של זיהום. לא ציית אדם לצו, רשאי נציב המים לעשות את הפעולות הדרושות במקומו, תוך חיובו בכל ההוצאות הכרוכות בכך. בהצעה המקורית היתה כלולה פיסקה, המתייחסת למקרה של ערר על פעולת נציב המים לפי סעיף זה. הוועדה העבירה פיסקה זו לסעיף הערר (סעיף 220(ז)).

סעיף 220: "צו הפסקה", הוא סעיף 120: "אכיפה" בהצעה המקורית. מעניק לנציב המים סמכות לבחון ביצועם של הוראות וצווים שיינתנו על-ידו למניעת זיהום מים, בדרך של הפסקת הפקה, הספקה או צריכה של מים או צימצומן, וזאת על-ידי הוצאת "צו הפסקה". הוועדה הגבילה את השימוש בסמכות זו למקרים של הפרה ביועיד ובמדיד של צו או הוראה, לאחר מתן התי- ראה. כן קבעה הוועדה כי בכל מקרה אין לשלול מי שתיה על-ידי צו הפסקה.

צו הפסקה יעמוד בתקפו כל עוד לא נפסק זיהום, או הוחזר המצב לקדמותו או ננקטו צעדים למניעת הישנותו של זיהום מים. מתוך הישקולים דלעיל הסכימה הוועדה, כי נציב המים יהא רשאי לבטל את צו הפסקה, אם נוכח כי הוחלל ביצוע הפעולות הדרושות המצריכות זמן, או ניתנו ערובות מתאימות לביצוען של הפעולות הדרושות, תוך זמן סביר.

במקרה שצו הפסקה פוגע בצרכנים של ספק, אשר אין להם כל שליטה על מקור המים ואין הם יכולים לבצע במקום הספק את הפעולות שגורש לעשות, לא יתן נציב המים את הצו, אלא לאחר שהסדיר לאותם צרכנים הספקת מים אלטרנטיבית. הוועדה החליפה את

ראשונה. היא דנה גם בפניות "הוועדה הישראלית לה- אומית לביוספירה ולאיוכות הסביבה שעל-יד האקדמיה הישראלית למדעים" ונעורה בהמלצותיה וכן בהערותיו של ד"ר נאמן, מנהל "החברה להגדרה סביבתית".

נסקור בקצרה את סעיפי ההצעה, תוך דיון בשי- נויים שהכניסה הוועדה.

1. תוספת "סימן א: מניעת זיהום מים" לפרק השני של החוק העיקרי - חוק המים, תשי"ט-1959.

סעיף 220 - "הגדרות": בסעיף זה הוגדר מושג היסוד של "זיהום מים" בצורה מקיפה וממצה, באופן שכל שינוי בתכונותיהם של מים, וכל שינוי הגורם לכך שהמים יהיו מסוכנים לבריאות הציבור, ייחשבו כזיהום מים. באותו סעיף הוגדר גם המושג "מקור מים" באופן המהווה הרחבה להגדרה הקיימת. כ"גורם זיהום" הוגדר כל מפעל תעשייתי או חקלאי, בניין, מיתקני ביוב, מכו- נה או כלי תחבורה, אשר על-ידי מיקומם, הפעלתם או השימוש בהם, עשוי להיגרם זיהום מים. ועדת הכלכלה הרחיבה את ההגדרה על-ידי ציון מפורש של מפעלים חקלאיים, מיתקני ביוב וכל מבנה, במשמעותו הרחבה ביותר, כפי שהיא מקבלת ביטוי בחוק התיכנון והבנייה.

סעיף 220: "איסור זיהום מים", קובע את האיסור הכללי לזיהום מים, בין במישרין ובין בעקיפין, ואוסר להוסיף על זיהום קיים. האיסורים האמורים הם מוחל- טים. אולם, על-פי סעיף אחר של ההצעה (סעיף 220א, הוא סעיף 201 בהצעה המקורית), קיימת אפשרות לקבל "צו הרשאה" לפעולות מסויימות, שאין בהן משום פגיעה במקורות מים, על-מנת לאפשר את ביצוען למ- רות האיסורים שבסעיף זה. מהותו של צו ההרשאה תיסקר' במפורט להלן.

סעיף 220: "מניעת זיהום מים ממיתקני מים" קובע כי מי שמחזיק ומפעיל מיתקן להפקת מים חייב לנקוט צעדים למניעת זיהום מים. סעיף זה היה חלק מן הסעיף הקודם - סעיף האיסורים. הואיל והסעיף מתייחס באופן ספציפי לבעלי מיתקני מים, ייחדה לו הוועדה סעיף נפרד.

סעיף 220, שהוא 220 בהצעה המקורית: "תקנות למניעת זיהום מים", נועד לספק כלי ביצוע ופיקוח על פעילויות המהוות פוטנציאל לזיהום מים, ולאפשר נקיטת פעולות מנע בעוד מועד. שר החקלאות, לאחר התייעצות עם מועצת המים, יהיה רשאי להתקין תק- נות בדבר מיקומם של גורמי זיהום; שימוש בחמרים בתהליכי העיבוד החקלאי, וכן בדבר ייצורם, יבואם, הפצתם ושיווקם של חמרים ומוצרים מסויימים, ובדבר הסדרת התנועה והשימוש בכלי תחבורה על פני מקורות מים או בקרבם.

חייב יהיה שר החקלאות להתייעץ עם שר הברי- אות, עם שר המסחר והתעשייה ועם שר התחבורה, בהתאם לעניין ולסוג התקנות. תקנות בדבר מיקומם והקמתם של גורמי זיהום תהיינה טעונות אישור ועדת הכלכלה, ואילו תקנות בדבר ייצורם, יבואם, הפצתם ושיווקם של חמרים ומוצרים שונים, תובאנה לידיעתה המוקדמת של ועדת הכלכלה.

סעיף 220, הוא 220 בהצעה המקורית: "סילוק שפכים מגורם זיהום", מכון בעיקרו לפתור את בעיית סילוק השפכים ממפעלי תעשייה, המהווים אחד ממוקדי הזיהום העיקריים, מפאת כמותם וסוגם. הסעיף מסמין

אחרת רשות זו אושרה על-ידי הוועדה רק לאחר ששוכנעה, כי לא ניתן יהיה להשתלט על כל פעולות הזיהום בבת-אחת כי אם בהדרגה. הסמכות האמורה סויגה על-ידי הוועדה שקבעה, כי צו הרשאה לעניין סילוק שפכים יהיה צו אישי ומנומק, וינתן לשנה אחת. אם ימצא נציב המים לנכון להאריך, יהיה עליו לפרט את נימוקיו. בצו ההרשאה רשאי נציב המים לקבוע סייגים ומגבלות, והוא רשאי לבטל או לשנותו בכל עת.

במגמה לפקח על השימוש ב"מכשיר" עדין זה קבעה הוועדה, כי נציב המים ימסור דין-וחשבון לוועדת הכלכלה על צווי ההרשאה שניתנו על-ידו, במועדים שתקבע הוועדה, ולפחות פעם אחת בשנה. רשימת צווי ההרשאה תהיה פתוחה לעיון הציבור.

לבקשת הוועדה הופקד בידה מכתב מאת שר החקלאות, מיום 22 בספטמבר 1971, ובו מצהיר השר, כי אם לאחר שנה להפעלת החוק, על סמך הדין-וחשבון שימסור לה נציב המים, תגיע ועדת הכלכלה למסקנה כי הסמכות שהוענקה אינה מנוצלת כראוי, או שהוראות הסעיף אינן משרתות נאמנה את האינטרסים של מניעת זיהום מים, יביא השר הצעה לתיקון הסעיף, בהתאם להנחיותיה של ועדת הכלכלה. הוועדה סברה, כי עם ניסוחו של הסעיף כפי שנוסח, ועם מכתבו של שר החקלאות, ניתן להפקיד בידי נציב המים את הסמכות לתת צווי הרשאה.

סעיף 20ז: "הענקת סמכויות", הוא סעיף 20יא: "אצילת סמכויות" בהצעה המקורית. סעיף זה מאפשר לשר החקלאות ולנציב המים להעניק סמכויות לגופים כגון רשות המים, רשות ניקוז, רשות מקומית, או איגוד ערים, בכל הנוגע למניעת זיהום מים בתחומי שיפוטן, כדי להוסיף על הסמכויות המסורות לרשויות כאלה בעניין זיהום מים בחוקים אחרים, ולא לגרוע מהן. נעשה כאן שימוש בגופים ובאידגוים קיימים, בעלי מנגנון ביצוע קיים, לשם הפעלת סמכויות למניעת זיהום מים, במקום הקמת מנגנונים מקבילים.

גם בסעיף זה הכניסה הוועדה כמה שינויים. ראשית, הוסיפה את איגוד הערים למסגרת הגופים שניתן להעניק להם סמכויות.

שנית, נוספה הוראה שלפיה רשאיות רשויות, בעלות עניין משותף למניעת זיהום מים בתחומיהן, להתאגד בתאגיד אשר לו תוענקה הסמכויות. להוראה זו חשיבות מיוחדת לעניין הכנרת. נוכח מספר הגופים הרב סביב לכנרת, כגון רשות המים הארצית, רשויות ניקוז ורשויות מוניציפליות, עשוי תאגיד הרשויות האמורות להיות המכשיר הנכון לטיפול במניעת זיהום המים בכנרת ובאגן ההיקוות שלה. לבקשתם של נציגי מרכז השלטון המקומי הוסיפה הוועדה הוראה, שהענקת סמכויות כנ"ל תצריך הסכמת הרשות אשר לה מוענקת הסמכות, והסכמת שר הפנים. וזאת כדי להבטיח, כי לא תוטלנה חובות ולא תוענקה סמכויות בלא הסכמה מראש של הרשות. הרשויות ותוכלנה להשתמש בסמכויות שהוענקו על-פי סעיף זה על אף כל מגבלה קיימת בדיון או באופן אחר.

סעיף 20ג: "הוראות בדבר איכות מים", הוא סעיף 20ז בהצעה המקורית, קובע כי שר החקלאות, לאחר התייעצות עם מועצת המים, רשאי לקבוע בתקנות הוראות בדבר איכותם של מים למטרות השונות. איכותם התברואית של מים-שתייה מסורה לשר הבריאות, על-פי

המלה "הבטיח" הספקת מים, שהיתה בהצעת החוק, במלה "הסדיר".

סעיף 20ט: "צו הפסקה במקרים מיוחדים", הוא סעיף חדש שלא היה בהצעה המקורית. בהמשך לסעיף הקודם סברה הוועדה, כי יהא זה רק הוגן כי במקרה שזיהום מים נגרם בנסיבות שאין לאדם שליטה עליהן והדבר מחייב מתן צו הפסקה, יהיה רשאי נציב המים לתת את צו ההפסקה רק לאחר שהסדיר הספקת מים אלטרנטיבית תקינה לכל מי שהופסקו או צומצמו לו המים.

סעיף 20י הוא 20ח בהצעה המקורית: "סמכויות חידום". אם השפעתו המזיקה של הזיהום היא מהירה, והיסולו מחייב פעולה מיידית והד-משמעת, ניתנת סמכות בסעיף זה לנציב המים לנקוט כל אמצעי שיידאה לו, וניתנת לו אף אפשרות של שימוש במידה סבירה של כוח, לפי הדרוש לעניין זה. סעיף זה, יחד עם הסעיף הקודם, "צו הפסקה", מספק את ה"שיניים" הדרושות להבטחת ביצוען של הוראות על-פי הסימן הגדון.

הוועדה מחקה את הסעיף 20ט בהצעה המקורית, הן בסמכויות בית-הדין לענייני מים לגבי מניעת זיהום מים, מאחר שסמכויות אלו נתונות לו בחוק המים, תשי"ט-1959.

סעיף 20יא: "צו הרשאה", הוא סעיף 20י: "צו פטור" בהצעה המקורית: סעיף זה, שהותקף קשות גם במליאת הכנסת בעת הקריאה הראשונה של החוק, העסיק את הוועדה במיוחד וגזל כמה ישיבות של ועדת המשנה וכן של מליאת הוועדה.

ההגדרה הרחבה של זיהום מים" בסימן זה הביאה לידי כך שאף פעולות חיוניות, הדרושות לטיפול בזיהום, נכללות בה. ביצוען נכלל, לפי ההגדרה, בעבירות על הוראות החוק. כמובן ברור, כי לפחות בעיני הראשונות להפעלת החוק לא יהיה מנוס מלהשאיר בעיני תופעות מסוימות של סילוק שפכים לערוצים, נחלים וכו'. על כן ניתנה בסעיף המקורי לשר החקלאות סמכות להעניק צווי פטור מהוראות הסימן המוצע או כל חלק מהן, לגבי גורמי זיהום מסוימים, מקורות מים מסוימים או פעולות מסוימות, המיועדות לטיוב המים. הוועדה מצאה כי הסעיף הנ"ל כפי שנוסח עשוי לשים לאל את מטרותיו של החוק המוצע. לאחר דיונים ארוכים ונזקקים החליטה הוועדה על בנייתו של הסעיף בצורה שונה ממה שהוצע.

ראשית, העדיפה הוועדה לקרוא לצו על-פי סעיף זה "צו הרשאה", במקום "צו פטור", מאחר שאינו פטור אלא מרשה את ביצוען של פעולות מסוימות. שנית, כמו יתר סמכויות הביצוע של הוראות החוק, הופקדה הסמכות לתת צווי הרשאה בידי נציב המים, לאחר התייעצות עם מי שהוסמך לעניין זה על-ידי שר הב"ר. שלישית, צומצמו הפעולות הכלולות בסעיף ויוחדו רק לאותן פעולות שנועדו לטיוב המים, לשיפור איכותם, לחיטויים, למיהולם, להולכת חמרים במים, כגון כלורניציה או דיזון שדות באמצעות מים. פעולות כא-מור, שהיעשנה בהתאם לצו ההרשאה שניתן לעניין זה על-ידי נציב המים, לא תהווה איפוא זיהום מים.

סוג שני של פעולות, אשר לגביהן ניתן להוציא צו הרשאה, הוא סילוק שפכים למקור מים מסויים לתקופה קצובה, כאשר מסיבות העניין אינן משאירות ברירה

כאמור מעבד את ביצוע הפעולה שעליה עוררים, אלא אם הורה בית-הדין לעכבה. לא יגבו הוצאות אלא לאחר שבית-הדין פסק בעד.

סעיף 20טו: "תקופת מעבר", הוא סעיף חדש שלא היה בהצעה המקורית. לאחר ששמעה את נציגי מרכז השלטון המקומי התרשמה הוועדה, כי יש צורך בתקופת מעבר, על-מנת לאפשר התארגנות והכנה מתאימה של המשק, בטרם ייכנס סימן זה לתקפו. על כן הוסיפה סעיף הקובע, כי שר החקלאות ונציגי המים רשאים להתחשב בתקופת הזמן הדרושה על-מנת לאפשר לכל אדם להת-אים את פעולותיו לדרשות. הם רשאים שלא להפעיל בתקופת-ביניים זו את סמכויותיהם. אולם תקופה זו לא תעלה על שישה חודשים.

להדגשת החשיבות הרבה, שהוועדה מייחסת לבי-צוע קפדני של הוראות התיקון המוצע בזה, היא הוסיפה את הסעיף 20כ: "חובת דיווח", המחייב את נציגי המים למסור דין-וחשבון לוועדה, מדי שנה, על מצב זיהום המים ועל הפעולות שנקטו למניעתו.

2. תיקון סעיפים 8, 9 ו-156 לחוק העיקרי וביטול סעיף 10. הואיל ובתיקון לחוק שבו אנו דנים רוכזו כל ההוראות המתייחסות למניעת זיהום מים, נמחקו ובוטלו הוראות באותו נושא המצויות בסעיפים שונים של החוק העיקרי.

3. ביטול סעיף 198 לפקודת החוק הפלילי. בהצעת החוק הוצע לבטל את סעיף 198 לפקודת החוק הפלילי, שהוא סעיף מיושן הנוגע לזיהום מים, מתוך הנחה שעם כניסת הסימן המוצע לתקפו לא יאה בו עוד צורך. אולם הוועדה סברה, כי הואיל והעונש המוטל על-פי הסעיף האמור בפקודת החוק הפלילי עולה על העונשים שניתן להטיל על-פי הסימן המוצע, מן הראוי להשאיר סעיף זה בתקפו ולא למחוק מספר החוקים.

אדוני היושב-ראש, אבקש את הבית לאשר את החוק. לא היו הסתייגויות.

היו"ר ר. ברקת:

חברי הכנסת, לאחר שלנוסח הוועדה לא היו הס-תייגויות, נעבור להצבעה בקריאה שנייה על שני הסעי-פים הכלולים בתיקון.

ה הצ ב ע ה

סעיפים 1-2 נתקבלו.

היו"ר ר. ברקת:

אני עובר להצבעה בקריאה שלישית.

ה הצ ב ע ה

חוק המים (תיקון מס' 5), תשל"ב-1971,

נתקבל.

ד. חוק מילווה קצר מועד (תיקון מס' 10), תשל"ב-1971 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם ועדת הכס-פים אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ושלישית חוק מילווה קצר מועד (תיקון מס' 10), תשל"ב-1971. חוק מילווה קצר מועד (תיקון מס' 10) מרשה

תיקון משנת תש"ל לפקודת בריאות העם. נקבעה חובת התייעצות מוקדמת של שר החקלאות עם שר הבריאות כל אימת שתקנות בדבר איכות מים מתייחסות לבריאות הציבור. משנקבעו קריטריונים לאיכויות של מים יותר השימוש בהם לפי האיכויות שנקבעו בלבד.

סעיף 20ד: "שמירת חובות", הוא סעיף 20גי בהצעה המקורית, נוסח על-ידי הוועדה בצורה שונה, אף-על-פי שתכנו וכוונתו נשמרו. הוא בא לקבוע, כי התיקון המוצע לחוק בא להוסיף על הוראות כל חיקוק אחר הנוגעות לזיהום מים, ולא לגרוע מהן.

הוועדה החליטה למחוק את הסעיף 20ז של ההצ-עה המקורית: "סמכות ליתן צווים שונים", שבאה לק-בוע כי מתן צו לפי סעיף אחד לא יגרע מן הסמכות לתת צו לפי סעיף אחר. הוועדה סברה כי דבר זה מובן מאליה.

סעיף 20טו: "צווים כלליים ומיוחדים", קובע כי צווים לפי הוראות הסימן המוצע יכולים להיות בעלי תחולה כללית, או בעלי תחולה מצומצמת על אדם מסוים, או סוג של בני אדם, או גורם זיהום מסוים, או סוג של גורמי זיהום. כל זאת בלי לפגוע בחובה, שצו הרשאה לסילוק שפכים למקור מים יהיה צו אישי בל-בד, כאמור בסעיף 20יא לעיל.

סעיף 20טז: "שטח תחולה". בהמשך לסעיף הקו-דם קובע סעיף זה את תחולתם של תקנות וצווים מב-חינה גיאוגרפית. צו יכול להתייחס לכל שטחה של המ-דינה או לחלק ממנה, או למקור מים מסוים. הוועדה מצאה לנכון לחייב, כי יודיעו לה מראש בכל מקרה שצו הוחל רק על חלק מן המדינה. זאת, על-מנת שתוכל לה-עביר בשבט ביקרתה את הסיבות לאי-החלת צו כזה באופן כולל, ולפקד על כך. בהודמנות זו עלי להפנות תשומת-לב הבית, כי במשפט האחרון בסעיף זה יש להוסיף את המלה "מוקדמת" אחרי "הודעה". יש לק-ראו: "על צו שהוחל על חלק מן המדינה תימסר הודעה מוקדמת לוועדת הכלכלה של הכנסת".

סעיף 20ז: "פעולות הנוגעות למי שתייה", נוסח בצורה שונה על-ידי הוועדה, אף-על-פי שתכנו וכוונתו נשמרו. הוא קובע, כי אין בהוראותיו של הסימן המוצע כדי לפגוע בסמכויות שר הבריאות, כפי שנקבעו בתיקון משנת תש"ל לפקודת בריאות העם, הדן באיכותם התב-רואית של מים-שתייה.

סעיף 20ח: "זכות ערר". על-פי סעיף זה ניתנת זכות ערר לבית-הדין לענייני מים לכל מי שרואה עצמו נפגע מפעולות שר החקלאות או נציגי המים על-פי הסימן המוצע.

הוועדה הוסיפה לסעיף זה הוראה, שלפיה אין ערר

היו"ר ר. ברקת:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עתה לסעיף ה' של סדר-היום: חוק מילווה קצר מועד (תיקון מס' 10), תשל"ב-1971, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים, חברי-הכנסת קרגמן.

— חוק מילווה קצר מועד (תיקון מס' 10) (קרגמן, ברקת); חוק המילווה המשותפים לרשויות המקומיות (ביטול) (ברקת, קרגמן); חוק לתיקון פקודת המכס (מס' 5) (ברקת, קרגמן) —

156 מיליון לירות. כאמור, נמצא הביקוש בעלייה מתמדת וכדי לאפשר המשך פעולת הספיגה אבקש את אישור הכנסת לחוק.

היו"ר ר. ברקת:

חברי הכנסת, מאחר שאין הסתייגויות לנוסח הוועד דה, אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שנייה.

הצבעה

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ר. ברקת:

אני עובר להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק מילווה קצר מועד (תיקון מס' 10),

תשל"ב—1971, נתקבל.

לממשלה לקבל בשם המדינה מילווה קצר מועד בסכום שלא יעלה על 1,250 מיליון לירות ולהוציא למטרה זו איגרות-חוב, במקום הסכום של 800 מיליון לירות לפי החוק הקיים.

הגדלת הסכום הכרחית לאור הביקוש הנמשך לאיגרות-חוב אלה וקצב הוצאתן.

בעת הדיון בחוק נמסר לוועדה כי עד סוף אוקטובר שנה זו הגיעו יתרות המילווה בידי הציבור ל-720 מיליון לירות, ואם ניקח בחשבון את איגרות-החוב החדשות שהוצאו בימים האחרונים, הן יגיעו כעת ל-800 מיליון לירות.

טוב אעשה אם אמסור לחברי הבית, כי בשנת 1970 ספג המילווה מידי הציבור סכום של 93 מיליון לירות, ועד 31 באוקטובר שנה זו ספג סכום נוסף של

ה. חוק המילווה המשותפים לרשויות המקומיות (ביטול), תשל"ב—1971 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

לשם ביצוע החוק הוקם מכון הוראות סעיף 7 "מינהל המילווה המשותפים לרשויות המקומיות".

מטרות החוק הוגשמו עד תומן, לא נותרו כספים לחלוקה, ולמינהל אין כל חובות או זכויות. מוצע איפוא לבטל את החוק.

היו"ר ר. ברקת:

חברי הכנסת. גם לחוק זה אין הסתייגויות. אעבור להצבעה בקריאה שנייה.

הצבעה

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ר. ברקת:

אני עובר להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק המילווה המשותפים לרשויות המקומיות

(ביטול), תשל"ב—1971, נתקבל.

היו"ר ר. ברקת:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עתה לסעיף ו' של סדר-היום: חוק המילווה המשותפים לרשויות המקומיות (ביטול), תשל"ב—1971, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים, חבר-הכנסת קרגמן.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש. חוק המילווה המשותפים לרשויות המקומיות (ביטול), תשל"ב—1971, מבטל את חוק המילווה המשותפים לרשויות המקומיות, תשט"ז—1956.

מטרתו של החוק משנת תשט"ז—1956 הייתה להרשות לרשויות המקומיות "לקבל במשותף מילווה ולשם כך להוציא איגרות-חוב בסידרה אחת או יותר, ובלבד שהסכום הכולל של כל המילווה, בין בהוצאה ראשונה ובין בהוצאה חוזרת, לא יעלה על חמישה-עשר מיליון לירות".

ו. חוק לתיקון פקודת המכס (מס' 5), תשל"ב—1971 ** (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

דיקות הליכים פליליים בבית-המשפט. ההצעה האמורה היא חלק ממכלול ההכנות לקליטת מטוסי הענק בלוד, דבר שיחייב פישוט הליכי המכס בעת הכניסה לישראל ויצירת אסמכתה חוקית להנהגת השיטה הידועה בעולם בשם שיטת האדום-ירוק. לפי שיטה זו, כל הנכנסים לישראל מופנים, לצורך בדיקת המכס, לשני מסלולים שבאחד מהם, הצבוע אדום, יעברו אלה שאתם או במטען הלוואי שלהם טובין החייבים בתשלום מסים, או טובין אסורים ביבוא או שיבואם מוגבל או מוסדר; ואילו בשני, הצבוע ירוק, יעברו נוסעים שאין אתם או במטען הלוואי שלהם טובין חבי מכס.

היו"ר ר. ברקת:

חברי הכנסת. אנחנו עוברים עתה לסעיף ח' בסדר-היום: חוק לתיקון פקודת המכס (מס' 5), תשל"ב—1971, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים, חבר-הכנסת קרגמן.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לחוק לתיקון פקודת המכס (תיקון מס' 3), תשל"א—1971, שתי מטות. האחת — להתאים את הליכי בדיקת המכס למציאות שנוצרה עם הפעלת מטוסי הענק, והשנייה — לאפשר הטלת קנס מינהלי על עבירות מכס שאינן מצ-

* "דברי הכנסת", חוב' ג', עמ' 189; נספחות.

** "דברי הכנסת", חוב' ב', עמ' 122; נספחות.

— חוק לתיקון פקודת המכס (מס' 5) (קרגמן, ברקת); חוק לעידוד הסרט הישראלי (תיקון) (ברקת, פ. ספיר) —

לטה תוך 30 יום מיום מסירת ההחלטה, במקום 14 יום, כפי שנקבע תחילה בהצעת החוק.
לחוק זה אין הסתייגויות ואני מבקש את הכנסת לאשר.

ה"ר ר. ברקת:

מאחר שגם לחוק זה אין הסתייגויות אני מעמיד להצבעה בקריאה שנייה ובדציפות את כל סעיפי החוק.

הצבעה

סעיפים 1 ו-2 נתקבלו.

ה"ר ר. ברקת:

אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק לתיקון פקודת המכס (מס' 5), תשל"ב—
1971, נתקבל.

ה"ר ר. ברקת:

חברי הכנסת, אני מצטער שעלי להכריז על הפסקה של רבע שעה.

אני רואה ששר המסחר והתעשייה נכנס ברגע זה לאולם ולכן נבטל את ההפסקה.

בעת הדיון בוועדה הוכנסו מספר תיקונים לסעיף 2 לחוק, 231א לפקודה: 1. בסעיף-קטן (א) נקבע כי במקרה של עבירה על הוראות הפקודה, כאשר המכס על הטובין שהם נושא העבירה אינו עולה על 500 לירות, רשאי המנהל להטיל קנס מינהלי; אמנם המלה "מינהלי" הופיעה בכותרת השוליים לסעיף, אבל הוועדה סברה שרצוי להדגיש את אופיו המינהלי של הקנס בסעיף עצמו, ובכך יהיה כתוב בסעיף "קנס מינהלי". 2. בסעיף קטן (ב) של החוק המוצע על-ידי הממשלה נקבע ש"דין משלוח החלטה בדואר רשום לפי מען מקום המגורים או מקום העסקים הידוע לאחרונה כדיון מסירה בתום שישה ימים מיום שנמסרה לדואר למשלוח". תיקנו זאת: "שנשלחה בדואר רשום עם אישור מסירה יראו כאילו נמסרה בתאריך המצויין באישור המסירה". לפי התיקון, אמנם נשלחה בדואר רשום, אבל התאריך יהיה תאריך המסירה — כאשר דבר הדואר נמסר ונתקבלה חתימה. תאריך זה נותן אפשרות להטיל קנס על מי שלא שילם. לכן התיקון בא להתאים את הנוסח לנוסח שמופיע כבר בחוקים אחרים. בזה לא חידשנו, אלא תיקנו את ההצעה כפי שהובאה על-ידי הממשלה.

בסעיפים קטנים (ג) ו-(ד) קבעה הוועדה, כי הקנס ישולם תוך 30 יום מיום שנמסרה לאדם החלטה על הקנס, במקום 14 יום, וכי הוא רשאי לערער על ההח-

ז. חוק לעידוד הסרט הישראלי (תיקון), תשל"א—1971 * (קריאה ראשונה)

ה"ר ר. ברקת:

אנחנו עוברים לסעיף ד' של סדר-היום: חוק לעידוד הסרט הישראלי (תיקון), תשל"א—1971, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר המסחר והתעשייה.

שר-המסחר והתעשייה פ. ספיר:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת. אני חייב להתנצל, אך הוזמנתי לשעה שש ובינתיים השארתי קבוצה גדולה של אנשים. על כל פנים, האשמה אינה בי.

ה"ר ר. ברקת:

האשמה אינה בך גם משום שדייקת.

שר-המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ההצעה לתיקון החוק לעידוד הסרט הישראלי כוללת מספר תיקונים שהזמן גרמם.

לפי החוק הקיים זה כ-5 שנים ניתן לחייב בתי-קולנוע להציג יומן אירועים ישראלי כחלק מההצגות קולנוע. ואכן, במשך שנים רבות היה היומן המכשיר היחיד שהביא לציבור את האירועים הישראליים בצורה ויואלית. ואולם לפני כשנתיים החלה הטלוויזיה הישראלית לשדר לפני הציבור את אירועי היום, וקהל צופי הטלוויזיה הוא רחב ביותר כיום. עובדה זו מקטינה את החשיבות של הקרנת יומני חדשות בבתי-הקולנוע.

בד בבד התרבו והכלו סרטי הסברה, הדרכה, תרבות וחינוך קצרים המיוצרים בארץ. בחלקם הגדול מופקים סרטים אלה על-ידי שירות הסרטים הממשלתי שליד

משרד החינוך והתרבות. מן הראוי שסרטים אלה יהיו מוצגים כחלק מההצגות קולנוע במקום יומנים, ולכן מוצע כי סרט קצר כאמור, שאושר על-ידי הרשות המוסמכת, יוכל לשמש תחליף ליומן כחלק מההצגות קולנוע.

החוק מתיר כיום לכלול ביומן הקולנוע פירסומת מסחרית, ובלבד שזו לא תעלה על 25% מארכו של היומן. זה מספר שנים שאין מופיעים קטעי פירסומת ביומן הקולנוע, שכן מפקייו נוכחו בהתנגדות ציבור הצופים לשילוב שכזה. מן הראוי שהיומן ישקף אירועים בעלי משמעות ציבורית בלבד, ולכן מוצע כי ביומן שח"ב להציגו כחלק מההצגות קולנוע לא יוכלל פירסומת מסחרית. לעומת זאת מותר יהיה להציג יומן שארכו הוא לפחות 200 מטרים במקום 250 מטרים לפי החוק הקיים.

לפי החוק המוצע תהיה לרשות המוסמכת סמכות לא לאשר יומן שיכול פירסומת מסחרית. יחד עם זאת קובעת ההצעה זכות ערר לכל מי שיופגע על-ידי החלטת הרשות. ועדת הערר תמונה על-ידי שר המשפטים, ובראשה יעמוד אדם שהוא כשיר להיות שופט בית-משפט השלום.

עניינו של יומן קולנוע הוא כרגיל באירועים שוטפים המוקדנים בו. התאחדות ענף הקולנוע בישראל החליטה להשתתף בהפקת יומן בצורת רפורטז'ה במתכונת של מגוין חודשי. מוצע כי תקופת הצגתו של יומן במתכונת זו לא תעלה על שבוע ימים באותו בית-קולנוע, אלא באישור הרשות המוסמכת.

לפניכם הד לאחד הזעזועים ששמעתי מפי אישיות ציבורית בכירה. אני לא ראיתי את זה; אני חושך לעצמי את התענוגות הללו. זהו דבר שקראו לו "קו-פרודוקציה יש-ראל-קנדה". אינו משמעותי; יצירה משותפת של העם, תאור לגיטימי, עם קנדה. מה תוכן הסרט הזה? תוכן הסרט הזה הוא "שבע פעמים ביום". ומה יש שבע פעמים ביום? שבע פעמים משגל ביום. רבותי, ואיפה מציגים את היצירה המשותפת הישראלית-קנדית? מציגים אותה בצפת, בעירי של האר"י הקדושה.

רבותי, צריך שיהיה איזה שהוא טעם לדברים, איזו שהיא אחריות, איזה שהוא רגש. ואני בכבוד רב מדבר על הרגש היהודי, אם באים להציג סרט כזה ועוד לכוננו בשם "co-production", יצירה משותפת.

רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, אדוני שר המסחר והתעשייה. הדברים תובעים שנטה און וגפנה עינינו ונרכו מחשבה בנושא זה, כדי שתהיה לנו ההרגשה שאנו ממשיכים במסורת יהודית של תרבות, המוגדת למושג של "איש הישר בעיניו יעשה". אני רוצה לקוות שגם בדיון הזה יישמע קולה המחייב של הכנסת. ואם שר המסחר והתעשייה בקריאת-ביניים פה הביע את דעתו, הרי יש צורך לחבוע שנושא זה של הסרט הישראלי יקבל טיפול ישר וצמוד ומבוקר וענייני על-ידי משרד החינוך שידע מה הולך ומה נעשה בשטח הזה. יש לנו גם מועצת הסרטים.

שר-המסחר והתעשייה מ. ספיר:
רציתי לומר על "שבע פעמים ביום": יש מועצת הסרטים.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
אגיד על זה, לא פה. יש מועצת סרטים; זה שייך לשד הפנים. אצלנו יש חלוקה, לצערי הרב, לא תמיד לפי התוכן ולפי המהות. איננו מדקדקים בעניין זה, וחבל מאוד שאיננו רואים שלעיתים טוב לרכז נושאים במסגרת אחת כדי להבטיח את יעילותם ולהתגבר על הדברים הצדדיים. אבל יש גם מועצת הסרט. שמענו על כך שראש המועצה והמועצה לא הוחלפו, נדמה לי, עשרים שנה, המועצה לא הוקמה מחדש, מועצה שצריכה לאשר סרטים, שצריכה לתת את הכינון, צריכה לתת את המשי-מעות, את התוכן. מועצה זאת קיימת עשרים שנה והיא איננה משתנה, איננה מתחלפת, אין מקימים אותה מחדש. האין זה אות למידת ההתעניינות שלנו? ומה הפלא? זה במשרד הפנים. אינני יודע מה הקשר למשרד הפנים ולמושגי התרבות והחינוך שצריכים להיות בתוך מדינת ישראל. זה היה בימי המנדט; היום יש לנו משרד החינוך. הוא צריך להיות האחראי לתרבות, לקדושה, לחוויה, לערכים, לחינוך שיש במדינת ישראל, והוא צריך להיות אחראי לכל הנושא הזה.

עכשיו מספר מלים ברשות היושב-ראש לגופו של החוק.

שמעתי את אדוני השר, אבל חשבתי שאוכל אולי להבין מה קורה כאן. לי נראה שיש כאן סתירה לא מובנת, ואני מבקש לבדוק אותה. פה אנו מוסיפים את הסעיפים 4(א) ו-4(ג). לפי סעיף 4(א) "הרשות המוס-מכת תאשר סרט קולנוע כיומן ישראלי אם נראה לה כי יש עניין לציבור או לחלק ממנו במאורעות המתוארים בסרט וכי הוא ראוי להצגה מבחינה אמנותית וטכנית".

בחוק המוצע מצוי גם תיקון הנוגע לסכום הקנס שיוטל בשל אי-קיום הוראותיו של צו המחייב הצגת יומן או סרט קצר. גם זהו מהותיקונים שהזמן גרמם.

אני מציע להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת הכלכלה.

היו"ר ר. ברקת:

חברי הכנסת. אנחנו עוברים לדיון. הדיון יהיה אישי ובמסגרת הזמן העומד לרשות כל חבר כנסת שישתתף בו. רשות הדיבור לחבר-הכנסת נסים אליעד, ואחריו לחברת-הכנסת אסתר רזיאל-נאור.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מקווה ששר המסחר והתעשייה יקבל את הדברים ברוח טובה אם בראשית דברי אומר, כי בעיני קיימת תמיהה אם נושא כזה, הנוגע לעידוד הסרט הישראלי, אינו נושא שחייב להיות מודרך, מבוקר ומכוון על-ידי משרד החינוך במדינת ישראל.

שר-המסחר והתעשייה מ. ספיר:
הצעת זאת לפני עשר שנים.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

כיוונתי איפוא לדעת גדולים. כמי שעובד היום על הספרות בעולם בעקבות כל אמצעי התקשורת, שמחתי לקרוא כמה דינים וחשבונות המראים שהחרדה בקשר לתוצאות החינוכיות של אמצעי התקשורת אינה נשמעת רק בישראל. באנגליה, למשל, קיימת אגודה של צופים ומאזינים הלוחמת מלחמה חריפה ומכובדת, כדי להבטיח שיהיה לפחות איזון במאבק על מה זה טעם טוב, היכן נמצאת התרבות, מה הם הגבולות בין החופש לבין הפורענות, בין החופש לבין ההתפרקות, בין החופש לבין ההתדרדרות. אנחנו בעד חופש. אנחנו בעד קידום התרבות. אנחנו בעד העמדת כל ערך תרבותי במבחן של המחשבה הטובה והחפשית בכל דור דור. אבל בין זה לבין "איש הישר בעיניו יעשה" - המרחק גדול.

בשעה זו שאנו דנים בעידוד הסרט הישראלי רצוני לומר, שהיתה לי הזדמנות להיפגש עם אנשי אמנות, תוך כדי בירור אחד הנושאים בכנסת, ושמעתי מפי אמנים את הדעה, שאילו היה מצד אחד עידוד גדול יותר לפיתוחו של סרט ישראלי מבוקר, מודרך, הסרט הטוב, ומצד שני היו נותנים לו את האפשרויות לעמוד בהתמודדות עם הסרט הוול בלי הצורך להטיל איסורים, כלומר לא להיאבק תוך כדי איסורים אלא תוך כדי התמודדות, על-ידי כך היינו עושים דבר טוב יותר, דבר תרבותי יותר, דבר אסתטי יותר.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני משוכנע שהדבר מחייב את הכנסת לרדת לעמקם של דברים. כל הדור שלנו חייב להתעורר. אני מקווה ומאמין שעדיין התרבות היא חזקה מדי, שאין אנו נמצאים במצב של סכנות, אבל גם הפגמים מיותרים ויש להיאבק נגדם, יש לנקות אותם, ויש להבטיח כי ההתפתחות התרבותית של דורנו ושל הדורות הבאים תהיה מושרשת בערכים - בערכי חברה, בערכי אנוש, בערכי קידמה, בערכי מחשבה, ואין ספק כי הסרט הוא אחד האמצעים החשובים לכך.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. רצוני להביא

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אמדתי שאינני מומחה, אבל יש כאלה שהם מומחים, שידועים וכותבים.

שר-המסחר והתעשייה פ. ספיר:

הוא קורא את הרצוניה בעתון.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

חברי הכנסת. נאמנים עלי דבריו של מר יוסף שריק, סופר "הארץ", שהוא המומחה בהא הידיעה לסרט טי קולנוע.

יוסף תמיר (גח"ל):

או...

שר-המסחר והתעשייה פ. ספיר:

את זה אמרתי: אתה בוודאי קורא את כל הרצוניות.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אדוני השר, לפני שעה קלה נכנסתי לספריית הכנסת וביקשתי מאת הספרן שיתן לי קטעי עתונות, וקראתי אותם, הכל מהמובן, ומצאתי קטע שכתב מר שריק, עורך טור הקולנוע בעתון "הארץ". והנה מה שכתב מר שריק ב-18 בנובמבר 1971 בעתון "הארץ" תחת הכותרת "קומדיה וולגית":

"זו אחת הקומדיות המשעשעות ביותר, הולג-ריות ביותר, שהופקה בקו-פרודוקציה במקום כלשהו בעולם. והיא הופקה — בישראל!! הסרט עדיין מוצג באותו בית-קולנוע בשל החוזה-המסע על-ידי ממשלת ישראל. זה סרט שיוצג מטעמינו בחוץ-לארץ — אם יוצג? — בבתי-קולנוע, שבהם סרטי פורנוגרפיה משמשים מעין "כינור ראשון" לשיכורים ולמכורים לסמים. זהו עוד סרט — אחרי "בלומפילד" — שיש בו כדי "לקדם" את תעשיית הסרטים הישראלית ולפאר את שם ישראל בחוץ-לארץ. "פישקה הולך למילואים" — מבית; "שבע פעמים ביום" — מבחון.

בעוד משרד האוצר שלנו מחפש נואשות כל אגורה כדי לאון את התקציב שלנו — ביזבזנו מאות אלפי לירות על קו-פרודוקציה כ"שבע פעמים ביום". אכן, יבוא יום, שבו יכריזו מפיקי סרטים באוני יצרנים: 'קראתי את התסריט שהגשתי. הוא אידיאלי לחלוטין. לך לישראל, איש צעיר, שם יושב דוד טוב במשרד המסחר והתעשייה והוא יפיק את הסרט... בלי לקרוא את התסריט. הסרט יפסיד כסף — אין ספק — אבל לא כספי שלי.

במרבית הארצות הנאורות, למן איטליה, דרך שבדיה ועד לגרמניה — נחקקו חוקי-עזר למתן עזרה ועידוד לשם הגרמנה סרטים בעלי ערך. גם לנו יש חוק לסיוע ולעידוד — מפיקי כשלונות. אחת מן השתיים: או שהחוק איננו במקומו ויש לשנותו, או שהאנשים הממונים על ביצועו מפגינים בורות משוועת וחוסר הבנה לבעיות היסוד של תעשיית סרטים מודרנית". עד כאן בקיצור מה שכתב מר שריק.

אני חושב שעדותו של מר שריק מספיקה, ואני יכול להסתמך עליה ולהגיד בשקט, שהטוב ביותר יהיה אם נגיש לכנסת תיקון של סעיף אחד האומר שיש למחוק את העידוד לסרט הישראלי. אני שואל: מדוע לבזבז מאות אלפי לירות על סרטים קלוקלים ופורנוגרפיים, האוכלים כל חלקה טובה בקרב הציבור ובמיוחד בקרב

לא יותר. כנגד זה, בסעיף 11 של החוק המקורי מדובר על "יומן שמועצת הסרט הכריזה עליו (עם התיקון שיבוא) שמבחינת ערכו האמנותי או הצילומי או מבחינת הטעם הטוב אין הצדקה שייראה כיומן ישראלי". יש כאן הבדל ברור: הרשות המוסמכת איננה מוסמכת לפסול סרט מהנימוק של העדר הטעם הטוב. זה נתון למועצת הסרט, ולא לרשות המוסמכת. אם כן, מה הערך של כל האישור של הרשות המוסמכת, ואחר כך — של ערר לפני ועדת ערר? יעברו את ועדת הערר, יעברו את כל המדורים הללו, ובסוף יתברר שמועצת הסרט מצאה שאין כאן טעם טוב ולכן היא פוסלת את האישור שנתנה הרשות או ועדת הערר. לא נעלם ממני שהרשות היא יושב-ראש מועצת הסרט. אבל הרשות היא אחת. ולפי בקשה של כל אחד מחברי המועצה הזאת, לפי התיקון, אפשר לפסול את הסרט הזה.

אדוני השר, אני חושב שיש כאן כפילות מסוכנת מאוד. צריך לבדוק את הדבר. צריך לתת לרשות המוסמכת את כל הסמכויות כך שאם אדם עובר את מדורי הגיהנום פעם אחת וגומר, יודע שגמר. לא ייתכן שיהיו כאן שתי רשויות, ואחרי שעברו רשות אחת וגמרו — פתאום יש רשות אחרת עם סמכויות שונות, שיכולה לבטל את האישור שקדם.

אני חושב שנקודה זו ראויה להיבדק היטב. משום שאם אני צודק, יש כאן כפילות בסמכויות וסכנה של ביזבז זמן ומרירות, עם כל הדברים המתלווים לכך.

היו"ר ר. ברקת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גרוס, ואחרי לחבר-הכנסת אנקוריון.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אילו היה שר האוצר, המסחר והתעשייה שומע בקולי, ואם לא בקולי הרי לפחות בקול מומחים לסרטי קולנוע, היה מטיב לעשות אם היה מביא היום לפני הכנסת תיקון בן סעיף אחד ויחד בחוק לעידוד הסרט הישראלי, וכולנו היינו יכולים להצביע בעד, להרים יד בעד התיקון הזה, ללא היסוס וללא נקיפות מצפון.

והנה התיקון שאני מציע. אינני מתכוון כמובן לנסח בדיוק את תכנו של התיקון; נשאיר זאת למשפטים. אבל התיקון צריך להיות בערך כזה: קודם כל דברי הסבר — כך נהוג בכל חוק שמציעים, שמביאים דברי הסבר — דברי הסבר קצרים: נוכח הכשלונות המרובים של מפיקי סרטים בישראל, ונוכח העלבונות והחרפות שאחזים מהסרטים שהופקו בישראל גרמו לנו בארץ ובחוץ-לארץ, נוכח החומר הקלוקל שמציגים מפיקי סרטים בישראל — מציעים לבטל את החוק לעידוד הסרט הישראלי שנתקבל בכנסת בתשי"ד—1954. זהו סעיף קטן, וכולנו היינו יכולים להצביע בעד, ואפשר היה לחסוך מאות אלפי לירות למדינת ישראל. כך אנו מוציאים כסף, מבזבזים כסף וסובלים בושות וחרפות בעד הכסף הזה.

מובן, חברי הכנסת, שאני אינני מומחה לסרטים ולא לקולנוע, ואינני מתיימר להיות פוסק בנושא זה. ואני יודע שלא תקבלו את דעתי. אבל יש מומחים.

ארי אנקוריון (המערך, עבודה-מפ"ם):

אתה אינך רואה סרטים. מניין אתה יודע שזה רע כל כך?

— חוק לעידוד הסרט הישראלי (תיקון) (גרוס, פ. ספיר, שובל, אבנרי, יפרה, ברקת, אנקוריון) —

יהונתן יפרה (המערך, עבודה—מפ"ם):
מניין לך, ראיית את הסרט?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
אני יושב בוועדה ושומע. זהו תפקידי, לשמוע ולמחות נגד הדבר.

עכשיו יש השלכות לכך. הדליקה שהיתה במערכת "העולם הזה" היא תוצאה של כל זה. אינני מתערב בחקירה משטרתית, אבל אומרים שאכיון ביקש להשמיד תמונות פורנוגרפיות...

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
החקירה המשטרתית תלויה ועומדת. אין זה הוגן...

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
זה איננו סובי-ידיצה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
החקירה תלויה ועומדת, איש לא הואשם עדיין.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
היום כתוב בעתון שחקרו את אבידן במכונת אמת.

האם איננו מצווים לרסן כל זה במקום לעודד את כל הסרטים האלה? נוכח כל הכשלונו, הבושות והחרפות, שגורמים סרטים אלה לעם ישראל ולמדינת ישראל בחוץ-לארץ, אני מציע פשוט להפסיק כל תמיכה והקצבה לסרטים, ולמחוק מהתקציב את ההקצבה לסרטים ישראלים. ובמקום לדון על החוק שבא לתקן את החוק הקיים, אני מציע תיקון אחד: לבטל את העידוד לסרט הישראלי בכלל, כי הוא גורם לנו בושות וחרפות, וגורם ליצירת תדמית שלילית של מדינת ישראל והמתרחש בה. אני מציע לבטל את החוק הזה ואת ההקצבה לסרט הישראלי.

הי"ר ר. ברקת:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת אנקוריון, ואחריו לחבר-הכנסת גרוסמן.

ארי אנקוריון (המערך, עבודה—מפ"ם):
אדוני היושב-ראש. קודמי בוויכוח החרקו במקצת מן הנושא. סוף כל סוף מדובר כאן על הצעת חוק לתיקון החוק לעידוד הסרט הישראלי. הצעת התיקון שלפנינו מטפלת בשני דברים קונקרטיים: בסרט הישראלי הקצר וביומן הישראלי. חברי לוויכוח שקדמו לי הרחיבו את היריעה ודיברו על ייצור הסרטים בכלל. כמובן, זה לגיטימי, אבל הרי אין זה רציני כשיוצא חבר-הכנסת גרוס לבקר את הסרט הישראלי והוא מודה שלא ראה ואינו רואה סרטים ישראלים. שד המסחר והתעשייה אמר בקריאת-ביניים שחבר-הכנסת גרוס קורא את כל הרצנויות מתברר אמנם שהוא בא לדבר על עניין הסרט על-פי הרצנויות שקרא. אני רוצה לומר שעם הביקורת שיש לי על דבריו של מי שקדם לי עכשיו בוויכוח אני מבין לכאב של חבר-הכנסת גרוס. אני בהחלט מבין לכאב שלו.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
לך זה לא כואב, חבר-הכנסת אנקוריון?

ארי אנקוריון (המערך, עבודה—מפ"ם):
להיפך, אמרתי שאני מבין לכאבך. אני מבין את חבר-הכנסת גרוס ואני יודע שהוא כן בהרגשתו כאשר

הנוער, וגורמים לחילול שם ישראל בעולם כולו? סרטים טובים ורציניים אינם זקוקים לעזרת הממשלה. הציבור משלם כדי לראותם, וקונים אותם בחוץ-לארץ. מה שאנו עוסקים בו עתה, אלה הם הסרטים הקלוקלים, הוולגריים. מדוע יש לעודד סרטים כאלה?

הופקו בישראל סרטים רבים על נושא המלחמה והשטחים. סרטים אלה מציגים דמות שלילית של ישראל. אל. הופק סרט "התרנגול", שבו מראים את החייל הישראלי באור שלילי ביותר. כתבתי על כך לראש הממשלה. יש בידי קטע מתוך דברים שהופיעו...

שר-המסחר והתעשייה פ. ספיר:
זה היה סרט ישראלי או איטלקי?

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):
זהו סרט איטלקי.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
זהו סרט ישראלי, כך נדמה לי.

שר-המסחר והתעשייה פ. ספיר:
חברי כנסת מעידים שזהו סרט איטלקי.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
אבל הציגו אותו בישראל. סרט זה הציג את חיילי צה"ל באופן שלילי ביותר, כאילו הם עוסקים בזנות כל הימים. דבר זה מחליש את האופי שלנו ואת כוח הלחימה שלנו. אני מצטט מ"מעריב":

"הישראלים המשתתפים בסרט קצת נבוכים בקשר לשאלה זו. קשה להם להזדהות עם דמות הישראלי הכובש, המושג לעתים באור חריף מדי. נכון שגערכו חיפושים בבתי ערבים, ונכון שהיו גם פיצוצי בתים — אומר לי אחד מהם העומד על כך שדבריו יפורסמו אך ורק בעילום שם אבל כשאתה מוציא מקרה בודד מן הסביבה שבה התרחש, ומצלם ילדים יחפים ועירומים הנאחזים בשברי הרהיטים, בעוד החיילים הישראליים עורכים חיפוש יסודי בביתם, מאיימים על הגברים ברו"ב, ובסופו של דבר מפוצצים את הבית — לנו כישראלים די קשה לקחת חלק בזה."

אלה הם הסרטים שמפיקים בישראל. מופקים ביש"ר אל מחזות וסרטים לא מעטים הפוגעים בבטחון המדינה, המראים את צה"ל בצורה שלילית ביותר. די להזכיר את הסרט "מלכת האמבטיה", שהביקורת עליו היתה תמורה כל כך, שצריך היה להורידו מעל הבמה בגלל לחץ הציבור.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
זה היה מחזה ולא סרט.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
מה חשוב, זה היה מחזה לא טוב.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אבל השר ספיר לא עשה אותו.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
עכשיו אדבר על הסרט "מין" של אבידן, שהיה מיועד להצגה בחוץ-לארץ. תוכן הסרט היה: משגל בנכוחותו של יהודי לבוש טלית ותפילין.

— חוק לעידוד הסרט הישראלי (חיקון) (אנקוריון, פ. ספיר, אליעד, ברקת, גרוסמן, סורקיס, גרוס) —

עין-גדי או תל-דן, מי יכול להתנגד לסרטים כאלה ומי יכול להתנגד לכך שיבוא המחוקק ויקבע את חובת ההצגה של סרטים כאלה בבתי-הקולנוע, סרטים של יצרנים ישראלים?

אני חושב שתקינים אלה הם גם לטובת היצרנים וגם לטובת הצופים. זה מכוון לצופים, אך באותו הזמן זה מכוון גם ליצרנים וזאת צורה טובה של עידוד. בצדק קובע סעיף בחוק שלא יינתן אישור לסרט קצר או ליומן אם יש שם פירסומת מסחרית, שהרי לא לזה מכוונים היומן או הסרט הקצר. האפשרות של הערר נגד הרשות המוסמכת, שאינה מאשרת סרט קולנוע כיומן ישראלי מחמת הפירסומת המסחרית, נותנת דרך לגיטימית לצורך להגן על האינטרסים שלו. כאן רוצה הייתי רק להעיר שלפי דעתי רצוי כי בוועדת הערר יהיה היושב-ראש שופט מחוזי, ולא שופט-שלום כאמור בהצעת החוק.

הערתי האחרונה מתייחסת לסייג בקשר לתקופת ההצגה. אני חושב שזו הוראה טובה, כי יש בה כדי למנוע את הפיכת החובה שבהצגת הסרט לדבר מציק או לצחוק, שהרי הציבור מעוניין לדאות יומנים מעניינים ואקטואליים ולא "אלטנזאכן" — דברים ישנים, שיש בהם רק כדי יציאת חובה מבחינת דרישות החוק, בלי לתת לציבור את הדבר המעניין אותו. לכן אני סבור שמוצדק שהרשות תוכל גם לקבוע ולהגביל את תקופת הצגתו של היומן.

בסיכום אני תומך בהצעת החוק ובהצעה להעבירה לוועדה.

הי"ד ר. ברקת:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת גרוסמן, ואחריה לחברת-הכנסת שוסטק.

חייקה גרוסמן (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חברת-הכנסת גרוס משול למבקר ספרותי של ספרים שהוא לגביהם מבקר אובייקטיבי לחלוטין — פשוט לא קרא את הספר.

מנחם סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם):

מניין את יודעת שלא ביקר בסרט?

חייקה גרוסמן (המערך, עבודה-מפ"ם):

אני מאמינה לכל מלה שיצאה מפיו של חברת-הכנסת גרוס.

רבותי חברי הכנסת. אני מקווה ששר האוצר, המסחר והתעשייה לא יראה פגם בדברי אם אומר שגם התייחסותו היתה התייחסות של שר העוסק בכספים, במסחר ובתעשייה. טענותי אינן מופנות לשר; טענותי מופנות לחוק. מי עוסק בסרטים? ייתכן שגם שר המסחר והתעשייה אובייקטיבי לגבי הסרטים עצמם.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

מי שרוצה.

חייקה גרוסמן (המערך, עבודה-מפ"ם):

יש חוק, יש משרד המסחר והתעשייה, יש משרד הפנים. משרד המסחר והתעשייה עוסק בסרטים מנקודת ראות רווחית. משרד הפנים עוסק בסרטים מנקודת ראות חצונית. אם כן איפוא הסרט עצמו?

הוא מדבר נגד גילויי פורנוגרפיה, זנות, סמים וכל התופעות הבלתי-מוסריות הבאות לידי ביטוי לפעמים גם בסרטים. הייתי אומר שאין שותף לך בהרגשתך. אבל מי נתן לך את הזכות, כאשר אתה מודה שלא ראית סרטים, לעשות פסילה טוטאלית כזאת של הפרדת דוקציה הישראלית של הסרטים? יש יצירה של סרטים ישראליים הנאבקת על חייה, מגששת, מחפשת דרכים. יש סרטים מוצלחים, יש סרטים שאינם מוצלחים, יש סרטים המוסיפים לנו כבוד ויש סרטים שאינם מוסיפים לנו כבוד. איזו זכות יש לך לעשות פסילה טוטאלית כזאת?

אני לא הייתי מיינץ לשר המסחר והתעשייה למחר כל כך לקבל את הצעתו של חברת-הכנסת אליעד שינער חצני מהחוק על עידוד הסרט הישראלי.

שר המסחר והתעשייה מ. ספיר:

הממשלה צריכה להחליט על הדבר. לא גיערתי את חצני משום דבר.

ארי אנקוריון (המערך, עבודה-מפ"ם):

ההערה שלי היתה מכוונת לדברי חברת-הכנסת אליעד ואני בשלי. לא צריך למחר לקבל מסקנות שכאלה גם בדבר חצונית על תוכן סרטים, הכוונה או תוכן מודרך. אגב, אני מתפלא שחבר הסיעה הליברלית העצמאית מדבר כל כך הרבה על תוכן מבוקר ומודרך. אולי גם קצת חופש ביצירה, חברת-הכנסת אליעד?

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

ממתי אינך יודע מה ההבדל בין ליברליסם לבין הפקרות?

(חברת-הכנסת א. אבנרי קורא קריאת-ביניים)

ארי אנקוריון (המערך, עבודה-מפ"ם):

חוק זה מדבר על עידוד הסרט בתור תעשייה. זה חלק מהתעשייה הישראלית ושר המסחר והתעשייה צריך להיות ממונה על עניין זה.

אני מחייב את הצעת החוק שלפנינו, כי מטרתו של החוק המקורי היא כשמו: עידוד הסרט הישראלי, ובעד שהחוק המקורי מדבר על היומן ועל עידוד היומן, באה הצעת חוק זאת ומדברת גם על עידוד הסרט הקצר על-ידי כך שיטילו על בתי-הקולנוע להציג את הסרטים הקצרים לפני שהם מציגים את הסרטים הארוכים. זאת דרך של עידוד, כי אם אתה אומר לבתי-הקולנוע שהם חייבים להציג סרטים אלה, הרי שנותנים על-ידי כך את האפשרות ליצר את הסרטים. מי שעוקב ורואה איך מחכה הציבור בצמא ליומן החדש שות בטלויזיה יבין מהו יומן לצופים. כמובן, בקולנוע יומן איננו ממש יומן. הוא בעצם שבועון. בהצעת החוק שלפנינו יש גם סעיף המדבר על כך שכאשר יש צורך להציג לא צריך להציג את היומן הזה יותר משבוע אחד, כמובן כדי לחסו על הצופה וכדי שהיומן יהיה מעניין יותר. בדיוק כשם שיומן יכול להיות אקטואלי ומעניין — ואין דומה שמיעה לדאיה, וכאשר אתה רואה משהו בחדשות הדבר מעניין הרבה יותר — כך גם לגבי הסרט הקצר. חברי דיברו בעצם על הסרטים הארוכים. הסרטים הקצרים הם הם הסרטים הנותנים תמונות מגוף הארץ ומהיצירה בארץ. אם מסרטים סרט קצר על עמק החולה, למשל, על הצמחיה או החי שם או על

על טעם העם. יש מקום לחנך את טעמו של הקהל שיבחר בהצגות שיש בהן מהדבר הנכון, ולא בהצגות שיש בהן מההסתה והעידוד לביצוע פשע.

מדוע עידוד הסרט הישראלי נמצא בידי משרד המסחר והתעשייה ולא בידי משרד החינוך והתרבות? וכך הגענו לפרשות עסקיות והאשמות נגד "ישראלפילם" על-ידי מי שהיה הממונה על עידוד הסרט הישראלי, אשר הירשברג, או עדים לתופעת המיסחור של הסרטים הישראליים, כי הם מקבלים תמריצי יצוא במטבעי חוץ ולא תמיד מועברות ההכנסות לבנק ישראלי. אנו יודעים שיש חוץ ייצוג פיקטיביים ועסקות פיקטיביות ליצוא. וקראתי — אדברה יבואו ויכחישו זאת — כי הסרט "שישים שעות לסואץ" קיבל תמריצים ליצוא, אבל תמורתו לא הגיעה ארצה. בודקים את עניין ההצגות הכוזבות לגבי יצוא תעשיית הסרטים, אבל עידוד הסרט בא בצורת הלואות ב-9% רבית לשנה. צריך להפוך את הקריטריונים לתמריצים, קריטריונים כמו תיים לאיכותיים. העידוד צריך להינתן לפי קריטריונים לא-מסחריים, ועכשיו הוא ניתן לפי הקריטריונים של הקופה. ועוד דבר: בקריטריונים הקופתיים גם לא נעמד בתחרות של השוק הפרוע בעולם. ויש שוק פרוץ בעולם. שמעתי כי מר קול מאלופני הרצליה טוען שמשרד החינוך חייב להיכנס לתמונה זאת.

יש הטוענים שצריך לעשות 200 סרטים לשנה, כשם שעושים היפאנים, או מאות סרטים, כשם שעושים הצ'כים, כדי להגיע לסרט כמו "החנות ברחוב הראשי" או "רכבות נשמרות היטב", שהם מכשיר תרבותי עצום, וכזו צריכה להיות הגישה למדיום אדיר הכוח הזה.

אומרים: קולנוע אינו ציונות. אבל אני אומרת: תלוי איך מבינים ציונות. אם זו תעמולה מתקתקת, קוסמטית, כמו לפעמים סרטי מורשה — לא כולם, יש גם יפים — ודאי שהם מעוררים חיוך, במקרה הטוב סלחני, של בני נוער אינטליגנטיים. השירות מפק עשרות סרטים לבתי-קולנוע ולטלוויזיה, אך הסרטים התייעודיים שחזיתי בהם בחוץ-לארץ היו לא אחת מתקתקים ומסלפים בעיני יהודים טובים את המציאות הקשה, הדינמית, הלוחמת והמתפתחת בישראל. כדי לחנך נוער יהודי בחוץ-לארץ על סרטים, צריך ליצור סרטים אמיתיים אשר מראים את החיים במאבקם, כי זה מה שהנוער מבין, זה מה שמדבר ללב הנוער.

הסרטים, האמנות המהפכנית ביותר, זהו גם ביטוי לקשר בין העמים. זוהי האמנות אשר מדלגת ביותר על גבולות.

מעניין שיהודים הם הטובים במפיקי הסרטים בעולם, אבל הם אינם יושבים בישראל. לעומת זאת הפכה הארץ לבמת הסדרה. השנה צולמו בארץ כשלושים סרטים בהפקות מקומיות, זרות ומשותפות. השאלה היא: איזו תדמית הם יוצרים לנו בעולם? ושוב אני חוזרת ואומרת, שאין כוונתי לצנוזרה אלא לעידוד הסרט הטוב. יש לתת תמריץ לסרט המהפכני, לסרט האמנותי, ולא לסרט הקופתי.

העידוד לסרט מבוסס על החזרי מס. ואין מקום לדבר הזה. כתוצאה מכך רווחת בקרב המפיקים הנטייה לרדת לדמיה הנמוכה ביותר של הקהל כדי לגרוף רווחים קלים ויחד עמם לקבל עידוד נוסף. ככל שהקהל זורם יותר לאלומות הקולנוע, כן העידוד הוא גדול יותר, וכך זוכים לפרס גבוה יותר. והרי לעתים יש סרטים

תיקון תשל"א לחוק עידוד הסרט הישראלי בא להסיר את 25% של הצגת פירסומת בסרט ישראלי או יומן כפי שהיה בעבר. החוק מחייב להקרין סרט ישראלי קצר במקום היומן מתוך סברה, שיש רשות מוסמכת שהיא צריכה לאשר יומן מחמת הפירסומות שבו ולבדוק אם הסרט הקצר הולם את הקריטריונים. לפני מי אפשר לערער? שר המשפטים יכול לבוא במקום הרשות המוסמכת לעניין זה כאינטרנציה לעידוד שר שמעל הרשות המוסמכת. מדוע שר המשפטים ולא שר החינוך והתרבות צריך לבחון מה טיבו של הסרט? כי הרי לא תמיד אפשר בדיוק למדוד מה מידת הפירסומת ואיזו היא. זועזעתי לקרוא היום על סרט שהוסרט על אילת ובו משתתפים טובי השחקנים — גדי יגיל, יהודה ברקן, שמואל רודנסקי, ליה קניג — ובתוך הסרט משום-מה שותים כולם שופס, נוסעים כולם בפז' וכהנה וכהנה. מי יבדוק מה היא פירסומת ומה איננה פירסומת? זה תפקידו של משרד החינוך והתרבות.

הגדרתו של יומן ישראלי כפי שמדובר בחוק היא: סרט קולנוע שבו לא פחות מ-200 מתוך 250 מטר מתארים מאורעות משטחי החיים בישראל. הפרופורציה אינה מתאימה לפי דעתי, כיוון שיכולים להיות אירועים מחוץ לישראל, של ישראל עניין בהם. ולא אלך רחוק: די אם אדבר על יהדות העולם, ולא יהדות העולם בלבד. מי יבדוק אם זה עניין ישראלי או לא עניין ישראלי?

חוק עידוד הסרט הישראלי, תשי"ד, הוא ישן, נכון, ומשרד המסחר והתעשייה מציע לו תיקון שהוא מעין סנקציה המחייבת בעלי קולנוע להציג סרטים ויומנים ישראליים. במידה שאין יומן — וכידוע היומנים מיושנים נוכח קיומה של הטלוויזיה — מחייב הדבר להציג סרט ישראלי קצר. זה יעידד ואולי יביא השראה ורעיונות חדשניים מעניינים. זה אולי נכון. כל תסריט צריך אישור הוועדה ואל יקבל המפיק הלואה בסך עשרת אלפים לירות, הנחשבת למענק אם נתמלאו התנאים של התסריט. כאן יש פגם, כי הדבר מקפיא את עבודת המפיקים, מצמיד אותם לתסריט ואינו מעודד חדושים תוך כדי הפקה. ואנו יודעים אמנים שתוך כדי הפקה הם יוצרים. די אם אוכיר את נסים אלזי בתיאטרון.

מה על קריטריונים לישראליות? כתוב: אם אינם מוציאים דיבת המדינה ואינם פוגעים בבטחון. רבותי, מה הוא הערך האמנותי? אני יודעת שיש ויכוח גדול מאוד על עניין הפורנוגרפיה. ראיתי מה היה בדין-וחשבון של הוועדה לעניין פירסומים פורנוגרפיים 1968. אחרי כל הסיכומים של דברי הסתייגות של הסופר עוז, ודי אם אצטט קטע קטן: "ענין ביקורתי מביאנו למסקנה שמכל 'זוועות' הפורנוגרפיה אין אלא עניין רגשותיו של חלק מן הציבור הראוי לענות בו. והנה פגיעה כזו, לדעתי, אינה מיוחדת במינה ואינה שונה מפגיעתן של תופעות אחרות ועל כן אין כאן כוחות לחקיקה כי אם למשחק תחרותי חפשי בין כוחות תרבותיים, השקפות עולם, דרכי חינוך וזרמים שונים של טעם." אני חושבת שאלה הם דברי טעם. אין ספק שאין פה מקום לחקיקה, כפי שרוצה חבר-הכנסת גרוס או חבר-הכנסת אליעד, אלא עניין למשחק תחרותי חפשי בין כוחות תרבותיים, ויש פה מלחמה

לרע, לפורנוגרפי או לא, כי אם לסרט ממשלתי ולסרט פרטי. הממשלה מייצרת הרבה סרטים קצרים והיא מוסרת אותם להקרנה בבתי-הקולנוע חנם אין כסף. לעומת זאת אדם פרטי, אשר מפיק סרט קצר, נאלץ לדרוש תשלום בעד ההקרנה. מה הערובה שבבתי-הקולנוע, כדי לחסוך כספים, לא יקחו בסיטונות את הסרטים הממשלתיים, שהם סרטי הסברה במונחים יפים, או סרטי תעמולה במונחים יפים פחות, וימשיכו להחזיר את הסרטים הקצרים של יצרנים פרטיים אשר דורשים כסף בעד הקרנתם? אני מציע שהוועדה תתן את דעתה לנקוט דה זאת. הציבור איננו מעוניין להוסיף על התשפוכת של סרטי הפירסומות המונגים מדי פעם בבתי-הקולנוע עוד סרט פירסומת שהוא סרט ממשלתי.

אמרתי בתחילת דברי שאני מרבה לבקר בקולנוע. אני צריך אולי לתקן את עצמי: הרביתי לבקר בקולנוע. אני מוכן לומר שהתשוקה הקולנועית שלי הולכת ופוחתת מפני שההליכה לקולנוע הופכת לאט לאט לסבל, ואולי אף לעינוי. אני חושב שכל אדם בארץ ההולך לקולנוע מתנ"ה בסבל הזה. אדם הולך לקולנוע כדי לראות סרט. והנה, לפני הקרנת הסרט מקרינים מבול של סרטי פירסומות. פעם היה זה סרט אחד, אחר-כך שניים, שלושה סרטים, ואילו היום כאשר אדם רוצה לראות סרט טוב הרי בצמוד לסרט הטוב עליו לראות חמישה, שישה ושבעה סרטי פירסומות. אם פעם חשבו שהיומנים גדושי הפירסומות גרמו עינויים לקהל, הרי זה כאין וכי אפס לעומת העינויים שעוברים על הקהל היום. כאשר אדם רואה סרט פירסומת, לרוב הוא ראה אותו כבר חמש או עשר פעמים. הסרטים הללו רודפים אחרי הצופה מקולנוע לקולנוע. ואם גוסף על כך יקרינו סרט פירסומת ממשלתי, אני חושב שזה לא יהיה רצוי.

גוסף על העינוי של סרטי הפירסומות, יש עוד עינוי שחייבים להזכיר אותו בהקשר זה. זהו חלק מתופעה כללית בארץ, תופעת הבריונות ההולכת ומתפשטת בכל ענף ובכל שטח מחיינו. זהו כמעט מחזה יומיומי, שקבר צת בריונים משתלטת על אולם הקולנוע, מפריעה, משמיעה צווחות וקריאות, ולמעשה מפעילה טרור על אלף אנשים היושבים באולם.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית): והפורנוגרפיה לא עוזרת לזה, חבר-הכנסת אבנרי?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש): הייתי אומר שבדיק להיפך. הבריונים האלה מתפרעים מפני שהם, בתעמולת כוב, על-פי מדינת הקולנוע, באו לסרט שלא התכוונו אליו. אתה הולך לסרט טוב, סרט באמת טוב, שהמקרינים מציגים אותו כסרט כביכול של אלימות ופורנוגרפיה כדי לרכוש קהל. הקהל בא לראות את האלימות והפורנוגרפיה, הוא מתאכזב כשהוא רואה סרט אמנותי טוב ואז הוא מתפרע. וההתפרעות היא תופעה יומיומית והיא הפכה לחלק של חיינו, ואני חושב שאם מדבר עכשיו קצת מתוך נסיון אישי, אני חושב שיש לא נעצור את הבריונות בארץ בכל מקום שם היא קיימת, החל מאולם הקולנוע ועד חוצות ירושלים, בכל השטחים ובכל המקומות, הבריונות תשתלט על חיינו ותשנה את דמות המדינה מעיקרה. אין חוויה מדכאה יותר מאשר להיות בקולנוע שיש בו אלף אנשים טובים, ששילמו כסף טוב כדי לראות סרט טוב, והנה די בחמישה — שישה אנשים פרחחים מחלאת המין

המדברים למכנה המשותף הנמוך ביותר של השוק המקומי. נוצר פער בין העידוד לבין ההכוונה האמנותית, בעזרתו האדיבה של משרד המסחר והתעשייה — ושוב, אינני באה בטענות.

סרט טוב מקשר ומגשר ומקרב את המציאות של ישראל לעמים אחרים. בוכות הסרט "Z" יודעים אנו על המתרחש ביוון יותר מאשר מקריאה בעשרות כתבות בעתונות.

שיטת העידוד חייבת לעבור ריאורגניזציה ויש להכניס בה שינוי מהותי. יחד עם זה אני בעד העברת הצעת החוק לוועדה. אני מבקשת לשתף בדיוני הוועדה על הצעת החוק גם את ועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

הצ"ר ר. ברקת:

רשות הייבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו לחבר-הכנסת סורקיס.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בניגוד לחבר-הכנסת גרוס אני הולך לקולנוע, אני מרבה ללכת לקולנוע, ולכן פחות או יותר אני יודע על מה אני מדבר בשטח זה.

יש סרטים טובים ויש סרטים גרועים. ואין לזה כל קשר לעידוד, או למה שחבר-הכנסת גרוס מכנה: פורנוגרפיה. יש סרטים מצוינים של טובי הבמאים בעולם, כמו פליני וברגמן, שהם סרטים פורנוגרפיים מובהקים לפי תפיסתו של חבר-הכנסת גרוס, והם מהסרטים הטובים בעולם. יש סרטים שבהם השחקנים לבושים כראוי, מכף רגל ועד ראש, והם סרטים גרועים מאוד. אני מציע שניקח לעצמנו אמת-מידה שונה למדידת טיבו של סרט.

הדבר המצער הוא שהסרט הישראלי בדרך כלל לא הגיע עדיין לרמה שהיונו יכולים. להתגאות בה. אם רוצים אנו לשלוח לארצות-הברית סרט ישראלי לתחרות ה"אוסקר" — ואינני חושד בשר האוצר שהוא גותן וכות עדיפות לסרט של משפחת דיין — הרי יש לשלוח סרט מתאים, והסרט אשר נשלח איננו בר-תחרות בשוק האמנותי העולמי. ואם אנו שולחים סרט כזה הרי זה מפני שהמבחר הוא קטן והרמה איננה מספקת.

אילו חבר-הכנסת גרוס היה רואה את הסרט אשר דיבר עליו, "שבע פעמים ביום" שבמקרה ראיתי, גם הוא היה מגיע למסקנה שזהו סרט גרוע, אבל הוא לא גרוע מפני שהוא סרט פורנוגרפי אלא מכיוון שהוא פשוט גרוע. מבחינת הפירסומות לישראל אנו סרט טוב, כי הוא מראה את גופי הארץ בצורה מרהיבה מאוד בלוויית תמונות עידום.

המגמה של הצעת החוק היא רצויה מפני שהיא באה לעודד יצרני ומפיקי סרטים קצרים, וזהו סדנא לפיתוח כשרונות קולנועיים. אין במה טובה יותר לכך. אם אדם לוקח חומר קולנועי ומייצר סרט קצר של כמה דקות, כ־אז אפשר לעמוד על כשרונותיו. ואם הוא מוכן שר יש לעודד אותו ובדרך זו לפתח את אישיותו הקולנועית. המגמה הזאת היא טובה ורצויה.

אני רק חושב, בכוד השר, לגבי התוצאות של הצעת החוק מבחינה אחת: יחייבו את בתי-הקולנוע להציג סרטים קצרים, וזה דבר טוב ויפה. אולם יש שני סוגי סרטים קצרים — ואני עכשיו אינני מתכוון לטוב או

והצליחו מאוד מבחינה קופתית. אינני מדבר על הבחינה התכנית. יש מוסמכים שישפטו על כך. לסרט כזה צריך לתת עידוד? לכל היותר אני יכול לעודד אותם ולברך אותם בהצגה החגיגית, אבל לא בכסף.

בוועדה נתקלנו בדברים חמורים מאוד. זה אינו שייך לנושא, אלא לנושא ביקורת הסרטים. באו להכין הצגה. הביאו לסרטי. לאחר מכן התברר שההצגה לא היתה דומה כלל לתסריט. ראו את ההצגה, חשבו העיניים. צריך להיות דין וצריך להיות דין, וצריך להיות עונש. זה גובל ברמאות. קרו מקרים כאלה.

יש לברך את עידוד הסרט הישראלי. רצינו שיפתחו את התעשייה הזאת. טוב ששר המסחר והתעשייה ישמע פעם מעל במת הכנסת שאנחנו מתלבטים בבעיה הזאת ובמשך ישיבות אחדות לא יכולנו עדיין להגיע לידי מס-קנות. וזאת משום שאסור לגעת בוועדה הזאת, שיושבת כבר עשרים שנה. צדק חבר-הכנסת אליעד. אני שייך לאלה שמבכדים מאוד אנשים בעלי נסיון. אבל חסרים שם מספר אנשים, אנשי חינוך בארץ, לא אנשי משד החינוך דווקא. כוונתי למחנכי הדור בארץ. הם אינם מיי-צגים שם כמעט. ואי-אפשר לשנות זאת, אי-אפשר לוותר שם על מישור. נדמה לי שבמסקנות שתבואנה בעקבות הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת גרוס נתבע בהחלט להכניס שינויים ונדרוש גם שיהיה תיאום לפני שנותנים את הכסף.

אשר להצעה של הסרטון, אינני נבהל מפירסומת. אני חושב שיש פירסומת טובה ויפה וצריך לעודד אותה. אבל יש ליצור סרטים על מה שנעשה בארץ ואחר כך לשלוח זאת גם לחוץ-לארץ. יראו זאת גם במדינה. זה חשוב מאוד.

אני תומך בהצעת התיקון. אני מבקש משר המסחר והתעשייה שיוורה לברוך את העניין של הרשות המוסמכת בתוך משרדו. גוסף על כך, לא לתת כל הלוואה או מענק עד שהמועצה לביקורת סרטים — ולו גם כמות שהיא, ואני מקווה שגשנה אותה — היתן אישור מוקדם לסרט הזה. יש גם לבדוק את הצד העסקי של אלה שמפיקים ומציגים ובהצלחה גדולה מאוד. אלה לא צריכים לקבל עזרה כספית. אני חושב אמנם שהם מקבלים פחות, אבל לא בדקתי זאת. אני מקווה שהדברים ייעשו.

בעניין ההצעה למינוי שופט בוועדת ערר, מי, זולת היזפנט, יהיה בוועדה? האם יהיו אלה אנשי ציבור? לא כתוב דבר. מדובר באדם שהוא כשיר להיות שופט-שלום. לא חשוב לי אם יהיה שופט-שלום או שופט מחוז, אבל צריך להיות שם מישור מאנשי ציבור. כל הכבוד לפקי-דון, לממשלת ישראל. אני מעריך אותה על עבודתה המטורה והיפה, אבל צריך לכלול גם מישור מחוזי למש-רדי הממשלה. חשוב מאוד להשמיע דברים אלה.

אתם יודעים אילו סרטים פסלה המועצה במשך השנה. חבר-הכנסת אבנרי דיבר היום יפה מאוד על תופעת הבריונות וכל מה שקורה בארץ. לא אחת התור-כחתי אתו על כך שיש לגנות הרבה תופעות בארצנו. אני שמח על כה ששמענו הערב.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
האם הגנתי פעם על בריונות?

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה — מפ"ם):
לחנן? רק זה חסר לי. אבל צריך לגנות.

האנושי, המישה — שישה אנשים שיכולים להשתלט ול- השליט טרור על קהל של אלף איש במשך שעה-וחצי, שעתיים, להעמיד את רוחו, בלי משטרה, אין התערבות של המשטרה, אין התערבות של סדרנים, והקהל כולו מופקד לשבת ולחسد לקבוצה קטנה של בריונים.

אני חושב שהבריונות הזאת היא אופיינית לא רק למה שקורה היום בקולנוע, אלא בשטחי חיים רבים, ואגב דיון זה לדעתי כדאי לעורר גם לכך את תשומת-לב הכנסת, השלטונות, ובעיקר המשטרה.

לגבי התיקון עצמו אני חושב שהתיקון רצוי. יש לעודד סרטים קצרים מכל הסוגים. הדרך הנקבעת בחוק היא טובה בעיקרה. אני מבקש לדאוג לכך שזה לא יהיה עידוד חד-צדדי לסרטי תעמולה ממשלתיים, אלא שת-שג המטרה המוצהרת, כלומר באמת לעודד מפיקים צעירים, יצרנים צעירים, לפתח את כשרונותיהם על-ידי הפקת סרטים קצרים שיש להם כל הסיכוי להיות מוצ-גים לפני קהל. בסופו של דבר סרט הוא אמנות שצריכה להיות מוצגת. אדם יכול לכתוב לעצמו ספר שירים, אבל סרט מוכרחים להציג. אם הסרט אינו מוצג הוא אינו קיים.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת סורקיס, ואחריו לחבר-הכנסת מלמד.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה — מפ"ם):

כבוד היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים. אני שמח על ההזדמנות ששר המסחר והתעשייה הביא לנו הצעת חוק לתיקון בעניין עידוד הסרט, בייחוד הסרט הישרא-לי, כדי לברר כמה דברים. אני מצטער ששר המסחר והתעשייה אינו נוהג לבקר בקולנוע.

שר-המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אין לי זמן.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה — מפ"ם):

אני אוהב סרטים. כאשר שר המסחר והתעשייה מקציב כספים ממשרד המסחר והתעשייה לעידוד הסרט, כדאי היה לראות למי מקציבים את הכסף.

אני רוצה לשאול: מי היא רשות מוסמכת? מי האנשים? מי הסמים אותם לתת כספים לתסריט בלי לראות את הסרט? ולאחר מכן בא מוסד שני שיש לנו ויכוח די קשה אתו, ואשר עליו ממונה שר הפנים, וכוונתי למועצה לביקורת סרטים ומחזות. בעקבות הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת גרוס היתה לנו הזדמנות להיפגש עם אמנים, הומנים וגם את אלה שמביאים לארץ סרטים, וקיימנו ישיבות אחדות ושמענו דברים קשים מאוד על חוסר תיאום ושיתוף פעולה בין המשרדים. מצד אחד מקבלים לצורך עידוד הסרט כספים, ולאחר מכן באה המועצה לביקורת סרטים ופוסלת את הסרט. קרו מק-רים כאלה. האם באמת לא יכלו לשבת יחד בוועדה מוסמכת לפני שנותנים את הכסף? לא לכל סרט צריך לתת כסף. אין מצווה כזאת. יש סרטים שלא הייתי נותן להם אף פרוטה אחת. זה לא רק כסף של משרד המסחר והתעשייה. מדובר גם במענק וגם בהלוואה. גם העיריות פטורות אותם ממש בסכומים רציניים למדי.

היו בארץ סרטים — ואינני מצטער שהצליחו, אני שמח שהצליחו — שעובדה היא שהם גרפו הון רב

מ־5 מיליון לירות במעבדות ובציור. נמסר לי שרק בששת החודשים האחרונים עלתה ההכנסה במטבע חוץ על 1.5 מיליון דולר. כן ידוע לי שלאחריה נאחזו מנצלים את היתרון היחסי שיש לנו בשל האקלים המיוחד שלנו, הנוח לצילומי סרטים, ושדרים הם המפיקים הבאים ארצה כדי להסריט סרטים. ואין כל ספק שמנקודת ראות משק הארץ יש לברך על כך.

המגמה של הצעת החוק, לאפשר לסרטים קצרים ישראלים לבוא במקום היומנים, היא מגמה חיובית ביותר, בתנאי שהתוכן של הסרטים האלה יהיה כזה שבל נצטער על שהיה החולף בסרט קצר.

אני מגיע לסעיף 3, סעיף קטן 4, האומר: "הרשות המוסמכת תאשר סרט קולנוע כיומן ישראלי אם נראה לה כי יש עניין לציבור או לחלק ממנו במאורעות המ- תוארים בסרט וכי הוא ראוי להצגה מבחינה אמנותית וטכנית... אולם היא רשאית שלא לתת את האישור אם לדעתה כלולה פירסומת מסחרית בסרט". נראה לי שהדרישות בסעיף זה אינן מספיקות. אינני שותף לדא- גתו של חבר-הכנסת אבנרי שבמקום יומן הקולנוע יובאו "סרטים ציוניים". לצערנו, המציאות היא כזאת שאיננה מעוררת דאגה כזאת.

דאגתי נתונה יותר לכך שבמקום היומנים יציגו סרטים מאותו הסוג שחברי כנסת רבים ציינו אותם כאן ולא לשבת. בהם אפילו סרטים מסויימים שנפסלו על-ידי המועצה לביקורת סרטים ומחזות, שחלק גדול מחברי הכנסת, אולי אפילו רוב חברי הכנסת, איננו נלהב כל כך לפעילות שלה. כבר קרה שסרטים מסוג זה קיבלו עידוד על-ידי הרשות המוסמכת. לדוגמה אביא את סרטו של סופר שבימים האחרונים התפרסם דווקא לא כל כך לטובה, כחשוד באיזה פשע של הצתה. הסרט הזה קיבל עידוד בשעה שנפסל על-ידי המועצה לביקורת סרטים ומחזות. אי לואת אני חושב שבסעיף 3 צריך לכלול אלמנטים נוספים, דרישות נוספות, או לפחות לציין שסרטים שנפסלו על-ידי איזו שהיא רשות בעלת סמכות לא יוכלו לזכות בעידוד. זה המנימום. מובן שאינני מסתפק במנימום זה. אני חושב שיש לתת גם מעמד — והדגישו זאת מספר נואמים — למשרד החינוך והתרבות, כדי שיקבע לפחות מה רצוי מבחינה חינוכית לעודד ולהציג.

אין להתעלם מהרכב האוכלוסיה בארץ. לחלק גדול של הנוער, אפילו לחלק גדול של הישוב המבוגר יותר אשר בא מארצות מסויימות, המעבר מהתרבויות של ארצות המוצא שלו לעידן המתיזנות המתקדמת שבו אנו נמצאים היום בישראל, הוא מעבר דרסטי מדי, שמביא ללא כל ספק לתוצאות הרסניות — אך כבר אמרתי שלא אעמוד על הדברים הללו.

אם רוצים לעודד סרט כזה, אשר צריך לבוא במקום יומן, צריך הוא אפוא להיות גם בעל אופי חינוכי מת- אים. בדברי ההסבר אנו רואים, שבכונות המציע היתה לעודד סרטים בעלי אופי חינוכי. לכן לא ייתכן שלמשרד החינוך והתרבות לא יהיה כל מעמד בעידוד סרטים שהם רצויים ומן הראוי לעודדם.

אני רוצה גם לחלוק על השיטה המקובלת היום לגבי החור המס. אני מבין שהיא נוחה מאוד, ובדרך כלל הקופה היא הקובעת כמה מה להחזיר. אם היתה הצלחה גדולה, אם ההכנסות מן הסרט היו גדולות יותר,

אין רק תופעה שעשרה אנשים מפריעים בקולנוע לאלף איש, אלא יש ואנדליסים. שוברים רכוש ומתפר- עים. לבתי-הקולנוע אין אפשרות להחזיק סדרנים שיש- תלטו על המצב. בתי-הקולנוע לאחר הצגה ראשונה נראים כדייר חזירים. אי אפשר להיכנס שם.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש): מחייבים את בתי-הקולנוע לקחת סדרנים מבין מקרים סוציאליים.

מרדכי סורקיס (המערכ, עבודה — מפ"ם): אם אין סדרנים, צריך לקחת שוטרים. יש חוקי- עזר. יש לשים עין לעניין זה. שוברים רכוש, מפצחים גרעינים ושוברים בקבוקים. מי שנכנס לקולנוע, שבו הושקע ממיטב ההון, רואה אחרי ההצגה שהאולם מוז- נח, ממש זוועה. צריך אולי לחייב את בתי-הקולנוע לדאוג למצב האולם. אינני יודע מי בעל הבית על בתי- הקולנוע עכשיו, מבחינה חוקית.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל): אתה אומר זאת? זה מצער מאוד.

מרדכי סורקיס (המערכ, עבודה — מפ"ם): חברי הכנסת צריכים לנקוט יומה ולהטיל על מוסד ממשלתי את הפיקוח על הנעשה בבתי-הקולנוע, לא רק על הסרט. יכול להיות הסרט היפה ביותר, יש סרטים נהדרים, ואתה יושב בגיהנום.

יש עוד דברים הטעונים תיקון בהצעת החוק. הווע- דה בוודאי תטפל בזה.

ההצעה להעלות את הקנס מ־50 לירות ל-500 לירות — זאת קפיצה גדולה מאוד. בוועדה יצינו בוודאי למתן את ההעלאה. הייתי מציע לחברי הוועדה שידונו בכך, להקטין את הקנס ולא לאפשר מתן עידוד לסרט שהמועצה לביקורת סרטים ומחזות לא בדקה אותו קודם.

היו"ר ט. סנהדראי: רשות הדיבור לחבר-הכנסת מלמד, ואחריו לחבר- הכנסת שובל.

אברהם מלמד (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. מראש אגיד שלא ארחיב את היריעה מעבר לנאמר בהצעת החוק שלפנינו. אמנם לרוב הדברים שנאמרו אני שותף, אלא שהצעת חוק זו אינה מסגרת מתאימה לדבר על ערכי התרבות ומוסר. מה גם שבהודמויות רבות דיברנו, חברי ואני, על ההתדרדרות הגדולה ב"מדיומים" השונים לקו- מוניקציה ציבורית כמו הטלוויזיה והסרטים. מכשירים אלה גועזו לברכה והם נהפכים לקללה. אדבר רק על המשמעות של הצעת החוק ואולי אחלוק על מספר דברים אם כי באופן כללי אני מחייב את הצעת החוק. תעשיית הסרטים היא, קודם כל, תעשייה שמתפר- נסים ממנה הדבה משפחות בישראל. היא תורמת את תרומתה למשק הארץ, לאחרונה גם מבחינת הכנסות במטבע חוץ.

בהודמויות זו רצוני לציין בסיפוק את ההתפתחות החיובית שחלה לאחרונה במשרדו של הממונה על הסרט הישראלי, שהגיע להישגים רציניים ביותר. במשך שלוש השנים האחרונות, לפי הנתונים שבדי, הושקעו יותר

להכניס גם את משרד החינוך כגורם קובע, כדי שאותם סרטים שאתה — וכמוך כמוני — פוסל, לא יקבלו אותו עידוד.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שובל.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני בטוח ששר המסחר והתעשייה קצת הופתע ממה ששמע פה. הוא בוודאי לא התכוון לשמש כתובת לביקורת אמנותית על הסרט הישראלי. אבל מה לעשות, ואמנות הקולנוע הישראלית נמצאת בתחום טיפולו של משרד המסחר והתעשייה דווקא?

עלי לומר שעם כל הסתייגותי מדבריו של חבר הכנסת גרוס — ואני דווקא מבקר לעתים קרובות מאוד בקולנוע, עד כמה שניתן לי —, כלומר מהצעתו לבטל כליל את עידוד הסרט הישראלי — יש משהו בדברים שהוא אמר; יש משהו בביקורת — לא דווקא בפיתרון ולא דווקא בגלל הטעמים שהוא העלה. יש הבדל בין ארטיסטיקה ופורנוגרפיה, ולא כל יצירה אירוטית היא רעה. יש סיפורים קלאסיים של צ'וסר ויצירות אחרות שהם בהחלט ראויים לעיון. הצרה היא שהפרופורציה של סרטים גרועים, משעממים, ולדותיים, בלתי מקצועיים היא כל כך גדולה, וזאת כשמעודדים סרטים ישראלים זה שבע-עשרה שנה. כלומר, שהעידוד פשוט אינו מועיל ולא משיג את מטרתו. וזה הדבר שאומר דרשני. לא דווקא שיש יותר או פחות סרטים פורנו-גרפיים.

או נשאלת, כמובן, השאלה: מה לעשות? האם לאמץ את הצעתו של חבר הכנסת אליעד ולהפיק רק סרטים "טהורים", מודרכים ומוסריים, או להתיר את הרסן לחלוטין, כפי שנעשה עכשיו? לשון אחרת, אפשר אולי להחליט שאך ורק תסריט שיהלום את כל הדרישות מהבחינה האמנותית והישראלית יזכה לעידוד המדינה, ואז נשאלת השאלה: מי יקבע מה הן הדרישות? ואילו סרטים אחרים יקבלו טיפול בדיוק כמו כל מוצר יצוא אחר, או כל מוצר תעשייתי אחר, הלוואות מקרן יצוא ומקרנות הון חוזר בהתאם לערך המוסף, בהתאם לערך המוחלף וכך הלאה. המצב הנוכחי, בכל אופן, הוא בלתי-נסבל, לדעתי, וכרגע אין משיגים שום מטרה, לא כלכלית מבחינת המדינה — אולי כן מבחינתו של יום זה או זה או מבחינתו של "מעמד" זה או זה — ולא מבחינה ישראלית ותרבותית.

אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת: הקהל הישראלי הוא דווקא בעל טעם טוב למדי ומפותח למדי. סרטים טובים "הולכים" ואותו סרט "שבע פעמים ביום" שהו-כר פה ירד מעל המסך אחרי שבוע שבועיים. אם כך, מדוע ה"מעודדים" מבינים פחות מן הקהל הרחב? אב, אחד הדברים המשעשעים ביותר בעולם הקולנוע הישראלי בזמן האחרון הוא הוויכוח, אם לפרס האוסקר צריך להגיש את הסרט "השוטר אוולאי" או את הסרט "חצי חצי". כנראה שלמפיקים יש באמת יותר חוש הומור ממה שהיו חשודים עלי...

הייתי רוצה להציע למשרד המסחר והתעשייה, לאור הדברים שהושמעו פה, שיקפיא, לשלושה חודשים או לתקופה אחרת, את כל פעולות העידוד ואת כל תכניות העידוד, ובתקופה זו יעריך בדק-בית יסודי בכל הסוגיה.

הסרט מקבל יותר עידוד. אולם השיטה הזאת מטבע הדברים יכולה לעודד סרטים "קופתיים", ואנחנו יודעים מה הם היום סרטים "קופתיים". לא אלה שאנחנו מעוניינים לעודד. דווקא הסרט הטוב, המחנך, שהוא טוב לא מפני שהוא "ציוני" אלא מפני שהוא מעניין, מפני שהוא סרט טוב מבחינה אמנותית, אין הוא מקבל את העידוד הדרוש משום שאיננו "קופתי" כל כך. היה סרט כזה בשם "המרתף", שמפיקיו הפסידו, כך אומרים, מאות אלפי לירות, אף-על-פי שהיו לו כל אותן תכונות שה-חוק דורש מהסרט כדי לעודד אותו. דווקא סרט זה לא יכול היה לקבל את העידוד הדרוש והוא נשאר בהפסדיו. לעומת זאת סרטים אחרים, אשר אנחנו יודעים את תכנם — ואין אני רוצה להזכיר שמות, משום שגם אינני כה בקי כחבר הכנסת גרוס...

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

צריך לבקר חצי שעה בספריה. לא צריך ללמוד הרבה.

אברהם מלמד (מפד"ל):

נעשה זאת בהזדמנות אחרת. בינתיים אינני יכול לבקר אותם מפני שלא ראיתי אותם, אבל אני שומע עליהם לא כל כך הרבה טובות, והם סרטים "קופתיים" מאוד ומקבלים עידוד.

אני חושב ששיטה זאת טעונה שינוי. צריך להיות איזון שהוא מודד, אמנם גם קופתי, אבל צריך להיות גם קריטריון נוסף לעידוד הסרט הישראלי, מפני שאותם מפיקים, במאמץ וטכנאים, אשר בזכות העידוד הזה אנחנו רוצים לפתח את כשרונותיהם כדי שתעשיית הסרטים הישראלית תוכל להתקדם, יכולים לעשות זאת גם על-ידי סרטים טובים. לכן צריך היה להעמיד אלמנט נוסף כקובע לגבי עידוד הסרט הישראלי, מלבד הקריטריון ה"קופתי".

החוק הזה גותן כוח לרשות המוסמכת. ממילא יש לדרוש ממנה גישה סלקטיבית לגבי עידוד הסרט הישראלי בהתאם לדברים שנאמרו.

כללית אנחנו מחייבים, בהסתייגויות אלה, את עידוד תעשיית הסרטים, כפי שאנחנו מחייבים עידוד כל התעשיית בישראל.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אין תעשייה זו דומה לכל התעשיות.

אברהם מלמד (מפד"ל):

אביא לך דוגמה אחרת. אנחנו גם מעודדים, למשל, את המו"לות, את ההוצאה לאור, ובמיוחד אותם מוציאים לאור המייצאים לחוץ-לארץ. האם אתה יודע בדיוק מה כתוב באותם ספרים?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

יש הבדל גדול. אפשר בקלות לוותר על הכנסה כזאת, המביאה יותר נזק נפשי מאשר רווח כספי.

אברהם מלמד (מפד"ל):

משום כך סייגתי את תמיכתנו בסייגים שאמרת. הדגשתי שלא הייתי מוסר את כל ההכרעה לגבי תוכן הסרטים האלה, שיש לעודד אותם, לאותה רשות מוסמכת שיגשרה היא מטבע הדברים גישה המבוססת על ראיית הדברים מנקודת הראות הקופתית, והוספתי שיש

די מינהל ההסברה; המישה-עשר במסגרת פעולות מרכז הסרט לעידוד במאים צעירים; כארבעים וחמישה נוספים על-ידי גופים כמו "נהורה", ההסתדרות, הסוכנות וגורמים אחרים, פרטיים וציבוריים.

משנת 1960 הופקו בארץ כמאה סרטים ישראלים עלילתיים ארוכים. ביניהם היו כמה סרטים לא רעים, שאפילו אני ראיתי אותם. בשלוש השנים האחרונות הופקו כתמישים סרטים עלילתיים ארוכים. בשנת 1969/70 הופקו ארבעה-עשר סרטים, בשנת 1970/71 הופקו שמונה-עשר סרטים ועד סוף השנה קרוב לוודאי יופקו עשרים סרטים. ההכנסה במטבע-חוף מסרטים אלה, אין לזלזל בה, חבר-הכנסת גרוס. גם אתה, כאשר אתה פותח את הוויכוח על התקציב, מדבר בבכי ובנהי, וב-צדק, על הגרעונות שלנו במטבע-חוף.

בשנת 1970 הסתכמו ההכנסות — וכבר עמד על כך חבר-הכנסת מלמד — בפחות ממיליון דולר. בששת החודשים הראשונים של שנת 1971 הגיעו ההכנסות במטבע-חוף למיליון שש מאות אלף דולר.

ועדה המורכבת מאנשי ציבור, שמונתה לאחרונה, מפקחת על העידוד הניתן לבמאים צעירים להפקת סרטים קצרים. ליד הממונה על עידוד הסרט הישראלי פועלת ועדה המפקחת על הפקת היומן. ועדה זו יצטרפו למנות מחדש לקראת שנת 1972.

בשנת 1969 הבאנו מהחוג 500 סרטים זרים ושי-למנו בעדם במטבע-חוף. בשנת 1970/71 ירד מספר הסרטים הזרים שהובאו לישראל ל-400. אינני יודע את הסיבה.

(קריאה: הסיבה היא הפעלת הטלוויזיה.)

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
מסרטים אלה לומדים כיצד לשדוד בנקים.

שר-המסחר והתעשייה פ. ספיר:
יש לי סיפור בשבילך, ששמעתי מאבי המנוח שהיה בר-אוריון ומשכיל, והיה אומר משהו על דיבורים דוגמת הדיבורים שלך עוד לפני 30 שנה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
מה הוא אומר?

שר-המסחר והתעשייה פ. ספיר:
אני רוצה לדבר עכשיו על סרטים שהיתה להם השפעה חיובית מבחינה חינוכית ומבחינת ההכנסה במטבע חוף. ואיכיר לראשונה את הסרט "אקסדוס". אמנם היה ויכוח על הסרט, אבל הציגו אותו ברחבי העולם במשך שנים רבות. אזכיר את הסרט "יהודית" בכיכובה של סופיה לורן; את הסרט הישראלי "סאלח שבת". אינני רוצה להזכיר שם של כוכב שהסרט הזה העלה אותו לדרגת כוכב בין-לאומי. בסרט זה הוצגו באורח חיובי והומוריסטי קליטת העלייה ו"ישראל הש-נייה"; הסרט "מצור" שזכה בפידוסם בין-לאומי הציג בצורה אנושית את דמות המדינה במצור. "שלושה ימים וילד" זכה בפידוסם ובפרסים בין-לאומיים; "תעלת בלאומילך" — סאטירה קולעת אך תרבותית ולא גסה, על הביורוקרטיה הישראלית.

הזכירו פה את "השוטר אוולאי", "לופי", "אני ירושלמי", שהציג את ירושלים בעיניו של סופר, "התמ-הוני", "המלחמה שלאחר המלחמה" — סרט על המדינה

לא יקרה שום אסון, ואולי יגיעו למסקנות חיוביות ומע-שיות איך באמת להצמיד את הסרט הישראלי קדימה.

אולי היה רצוי שלא לכרוך את הסרט הישראלי יחד עם יומן החדשות. נדמה לי שיומן החדשות כולו, עבר זמנו בעידן הטלוויזיה. ורצוי היה לבדוק, אם לא כדאי היה להקציב את הכספים המיועדים ליומן החדשות אך ורק לעידוד הסרט הקצר, הסרט הדוקומנטרי, ולא ליומן קולנועי גופא. נדמה לי שאחרת לא נשיג בדיוק את המ-טרה שהיינו רוצים להשיג. על עידוד הסרט הקצר, הדו-קומנטרי, אני מברך. אדוני השר, אני מצטרף למשאלה, שבכל הנושא הזה יהיה תיאום בין משרדך ובין משרד החינוך והתרבות. נדמה לי שגם הצעתה של חברת-הכנסת גרוסמן, שהדיון בכנסת ייעשה בשיתופה של ועדת החינוך והתרבות, ראוייה לתמיכה.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לשר המסחר והתעשייה, לתשובה.

שר-המסחר והתעשייה פ. ספיר:

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני אינני הולך בכלל לקולנוע, ומסיבות אחרות מאלו של חבר-הכנסת גרוס. לעתים אני מצטער על כך. בערב זה או זה, כש-רוצים ללכת לקולנוע, מזעיקים אותך לישיבה. אבל לא זה החשוב. זה הטפל.

כמו בכל ויכוח על עניין מצומצם, גם ויכוח זה הפך לוויכוח על עולם ומלואו. חברי הכנסת קבעו עוב-דות, ואחר כך הביעו משאלה לשנות עובדות אלו. כך עשו לגבי התחומים שבין משרד המסחר והתעשייה ובין משרד החינוך והתרבות והצנווה שבמשרד הפנים. כיום אני פחות במשרד המסחר והתעשייה מאשר בשעה שהייתי רק שר המסחר והתעשייה במשך עשר שנים. אני חושב שבמשך עשר שנים עשו משהו בתחום זה של הסרט הישראלי, ועכשיו ממשיכים בכך. הוזכר כאן מר הירש-ברג, ואני רוצה להגיד לפחות רק זאת, שהוא היה "המשוגע לדבר" הראשון. עכשיו התעפפו העניינים. את טענותיו של מר הירשברג כלפי מפיקים מסרנו למבקר המדינה ולמשרטה.

משרד המסחר והתעשייה עוסק בעניין זה מבחינה תעשייתית, ולא מבחינת מתן חוות-דעת על סרטים. כל אחד שהולך לסרט יש לו דעה על הסרט. המשרד עוסק בעניין רק מבחינה תעשייתית. בתקופת כהונתי הראשונה כשר המסחר והתעשייה עסק המשרד בהקמת אולפנים, משיכת משקיעים, קידום היצוא, פיתוח שירותי הפקה — צילום, הקלטה וכיוצא באלה. ואל גלול בכל אלה. הם מכניסים מטבע חוף. כמובן, לא כמו ענף פרי ההדר, ולא כמו ענף הטקסטיל שלעתים מבקרים אותו, וגם לא כמו ענף היהלומים שגם אותו מבקרים.

משרד החינוך והתרבות עוסק רק בסרט המוגמר כמכשיר להסברה ולחינוך. ובעיקר הוא עוסק בנושא, כיוון שמרכז ההסברה שבו נמצא שירות הסרטים היש-ראלי נמצא בין כתליו. זוהי החלוקה בין המשרדים, ואינני רוצה בה סתירה. זוהי תשובה לכל אלה ששאלו מה למשרד המסחר והתעשייה ולסרטים. באותה מידה אפשר היה לשאול מה למשרד המסחר והתעשייה ול-שימורים או לכל ענף תעשייתי אחר.

אני רוצה לומר לחבר-הכנסת גרוס, שפתח בהס-תערות על הנושא מתוך קריאת רצונו, כי בארץ מייצ-רים כמאה סרטים קצרים בשנה. ארבעים מהם — על-

טוב. הכלל היום הוא שסרט ישראלי שלא אושר על-ידי המועצה הזאת, הצנזורה - ואני חוזר ומדגיש זאת - איננו מקבל כל עידוד כסרי ישראלי. כלל זה לא היה קיים בעבר, והוא נקבע לפני כחצי שנה כדי למנוע פריצות כפי שהיה במקרים שצוינו לעיל. אם כן אי-אפשר לדבר עכשיו על כך, כשזה קיים.

חבר-הכנסת סורקיס דרש שיהיה קודם אישור של הצנזורה או אישור של ועדת הפנים. אני יכול לדעת מה מצליח מבחינה קופתית ומה אינו מצליח, מה מביא אנשים לראות סרט. יכול להיות סרט קלוקל המצליח מבחינה קופתית. בהצגות זה דאי כך. אני מצטרף לגי-נויים של חברי-הכנסת סורקיס ואבנרי לבדיקות שישנה, ואם יש בדיקות גם בקולנוע צריך לעקור אותה, אבל גם בעניין זה אין לפנות למשרד המסחר והתעשייה אלא למשרדה במקום.

על-יד הממונה על עידוד הסרט פועלת ועדה המורכבת מאנשי ציבור ומקצוע, סופרים, במאים, עיתונאים, מבקרי קולנוע, תסריטאים וכו', המאשרים תסריטים להפקה, ואין זה כך שמבאים לחדרו של שר המסחר והתעשייה או של המנהל הכללי מכונה ומסריטים לפני-הם את הסרט. מועצת הסרט מתמנית על-ידי שר החינוך והתרבות ושר המסחר והתעשייה ביחד.

אמנם ביקשתי להעביר את הצעת התיקון בחוק לוועדת הכלכלה, אבל מפנים את תשומת-לבי לכך שב-עניין זה מעורבות שתי ועדות נוספות. אם כן, ועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה להעביר את הצעת החוק. אבקש רק להעביר את הצעת החוק לאחת הוועדות או לוועדה משותפת, כפי שתמצא ועדת הכנסת לנכון.

היו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, לא שמעתי שום הצעה אחרת, ואם כן נצביע רק על הצעה זאת.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת החוק לעידוד הסרט הישראלי (תיקון), תשל"א-1971, לוועדה שתקבע על-ידי ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ט. סנהדראי:

בזאת, חברי הכנסת, סיימנו היום. הישיבה הבאה מחר בשעה 16.00.

לאחר מלחמת ששת-הימים, "טוביה ושבע בנותיו", הוא הלך בשדות, "ארבינקה", ויש דאי רשימה ארוכה של סרטים שחברי-עוורי לא זכרו לתת לי את שמותיהם. אל תזלזל בכך.

להערות של חברת-הכנסת גרוסמן רצוני לומר שהתסריט המאושר הוא מסגרת רחבה למדי וכל במאי יכול למצוא בה תחום רחב לעבודה. האישור הסופי ניתן רק לאחר שהתסריט הושלם - ועל זה דיברו חברי כנסת אחרים - ואם הוא טוב, מותר לו להיות שונה מהתסריט המקורי. החוק רחב וכל אמן יכול למצוא בו מקום, וזאת הכוונה. זאת בעצם אמרה גם חברת-הכנסת גרוסמן.

אין בשום פנים כוונה להתיר כניסת פירסומות לסרט. טים. החוק נועד דווקא למנוע פרצות בעניין זה. עניין הסרט "שישים שעות לסואץ" וההאשמות על יצוא פיקטיבי או אי-העברת תמורות לארץ נמצא בחקירה, לרבות חקירה משטרתית ובדיקה. הוכרתי לטובה - וגם עכשיו אני רוצה להזכיר לדעה - את הירשברג. כאמור, העניין נמצא בחקירה, ובכלל זה חקירה משטרתית ובדיקה של מבקר המדינה ומבחינתי הוא עכשיו סוב-ידיעה.

כולנו רוצים שהסרט הישראלי יהיה סרט טוב מבחינה אמנותית, אבל השגת רמה אמנותית בסרטים אינה גובעת מפעולת העידוד הממשלתית, אלא מהרמה התרבותית של יוצרי הסרט, כשם שרמת הספרות אינה תוצאה של המכס על הנייר או של הלוואות לענף הדפוס, אלא תוצאה של כשרון הסופרים והמשוררים בארץ. אני מבין איפוא איך באים בתביעה לממשלה לעמוד על משמר הרמה האמנותית של הסרטים. כל מה שאפשר לעשות הוא רק למשוך בעלי כשרון וליצור תנאים להפתחותם האמנותית, ואני מאמין דווקא שיש מקום לסרט הישראלי.

אני רוצה להיכנס לזיכרון אם ב"שבע פעמים ביום" - הפרודוקציה הישראלית-קנדית - יש פרנו-גרפיה או לא. השמירה על הרמה המוסרית היא מתפקידה של המועצה לביקורת סרטים ומחזות שבאחריות משרד הפנים, ולא באחריות משרד המסחר והתעשייה. אני מסכים עם חבר-הכנסת אבנרי שלא כל סרט שאליו הולכים אנשים מכופתרים מלמעלה עד למטה הוא סרט